

HOOFSTUK 3

TEOLOGIESE BESKRYWING VAN DIE GEMEENTE IN JOHANNES 13:1-17:26

In hierdie opsommende hoofstuk is die doel om die voorafgaande eksegetiese gegewens, sowel as die ekklesiologiese perspektiewe wat deurlopend tydens die eksegetiese ondersoek gemaak is, aan te wend ten einde 'n voorstelling van die gemeente in die afskeidsrede (13:1-17:26) van die Johannesevangelie te maak.

Die eksegetiese proses het 'n verskeidenheid *teologiese temas* aan die lig gebring wat as *die gemeente* se eienskappe geïdentifiseer is. In die proses is bevestiging verkry dat hierdie temas in relasie tot mekaar staan en dus aanvullend tot mekaar 'n geheelbeeld bied. Met die familiebeeld van die eerste-eeuse Mediterreense wêreld as metaforiese agtergrond vir *die gemeente* se identiteit en funksionering, is die direkte verband tussen hierdie onderskeie temas vasgelê. Daar is bv. opgelet hoe Johannes verkies om *die gemeente* se etiese optrede hoofsaaklik met die tema van die liefde te ontwikkel. Tog funksioneer hierdie tema nie selfstandig nie. Met die familiebeeld as agtergrond, is die tema van die liefde nie sonder 'n tema soos bv. die geloof te bedink nie.

Die aanbieding van die verskillende temas word in hierdie hoofstuk dus wel chronologies voorgedra, maar moet as 'n eenheid verstaan word ten einde die geheelbeeld van *die gemeente* te ontvou. Die volgorde waarin die bespreking verloop, is dus om geen bepaalde rede so gekies nie. Dit is bedoel om 'n samevatting en sistematiesing van die eksegetiese materiaal te wees. Geen verwysing na reeds aangehaalde bronne is vir die bespreking weer nodig geag nie. Uit die voorafgaande eksegetiese ondersoek is die nodige inligting reeds bekom sodat die teologiese sistematiesing van die gegewens nou daarvolgens gemaak kan word.

Die bedoeling is dat die bespreking aan die einde 'n *teologiese beskrywing van die gemeente as God se mense* volgens 13:1-17:26 sal voorsien.

Uit die bespreking van die teologiese temas is die verwagting dat die resultate van die eksegetiese proses veral 'n antwoord sal voorsien op die aktuele vraag na *die identiteit van God se mense*. Die vraag oor wie of wat *die gemeente* in sy wese is, sou as 'n breë, oorhoofse vraag verstaan kon word waartoe elk van die onderskeie temas 'n betekenisvolle bydrae lewer om 'n volledige beeld van *die gemeente* te vorm.

Hoewel die inhoud van hierdie hoofstuk hoofsaaklik uit die resultate van die voorafgaande eksegetiese ondersoek bestaan, is daar ook soms na ander skrifgedeeltes in die evangelie verwys wat nie noodwendig binne die amptelike grense van die afskeidsrede val nie. Dit is gedoen om groter lig op die onderwerp onder bespreking te bring. Waar nodig, is kort verduidelikende gegewens daarmee saam voorsien.

Die volgende temas het duidelik uit die eksegetiese ondersoek na vore getree en sal vervolgens bespreek word:

Die Oorsprong van die gemeente

Die Doel van die gemeente

Die Identiteit van die gemeente

Die Kenmerke van die gemeente

- 'n Geloofsgemeenskap
- 'n Liefdesgemeenskap
- 'n Dienende Gemeenskap
- 'n Vreugdes-en Vredesgemeenskap
- 'n Gebedsgemeenskap
- 'n Gemeenskap van Onderrig
- 'n Pneumatologiese gemeenskap
- 'n Missionêre gemeenskap
- 'n Eskatologiese gemeenskap
- 'n Gemeenskap van Eenheid

3.1 DIE OORSPRONG VAN DIE GEMEENTE

As hipotetiese vertrekpunt van hierdie studie is aanvaar dat Johannes die funksionering van die groep wat in hierdie wêreld as 'God se mense' onderskei kan word, veral met die kenmerke eie aan 'n eerste-eeuse Mediterreense familie beskryf.

Die eksegetiese proses het duidelik aan die lig gebring hoe die onderskeie verhoudings tussen die lede van hierdie groep, soortgelyk aan die verhoudings van 'n eerste-eeuse Mediterreense familie-opset funksioneer.

Daar is bv. gesien hoe God as 'n 'Vader' beskryf en uitgebeeld is in 'n rol, soortgelyk aan dié wat gewoonlik deur vaders in antieke families vertolk is. Vaders is destyds as familiehoofde dikwels aan hulle gesagsposisies gekenmerk. Daarmee is aangetoon hoe alle inisiatief t.o.v. familiesake hoofsaaklik by die vader as familiehoof berus het. Dit is ook die rol wat aan God as 'Vader' toegeken is. In die eksegetiese proses is aangedui hoe God as 'Vader' in belang van die familie handel. Hy is in beheer van al die lede in die familie en vertrou self hulle sorg aan Jesus toe. Dit kom o.a. met Jesus se erkenning in 17:12 aan die lig as Jesus die Vader se gesag oor familielede beskryf met ᾧ δέδωκάς μοι. Verder tree God as Vader ook op as die Versorger, Voorsiener en Bewaarder van die familie. In 14:2 is die Vader se huis (οἰκία τοῦ πατρὸς) gekenmerk aan die baie plek (μοναὶ πολλαί) wat dit vir vreesbevange familielede bied - 'n aanduiding van die Vader se genoegsame versorging. Maar dit is veral in hoofstuk 15 dat die Vader se optrede as versorger en bewaarder van sy wingerd 'n duidelike prentjie van die Vader se sorgsame betrokkenheid en beskerming vir sy familie bied. Sy optrede strek tot die familie se voordeel. Hy snoei die vrugdraende lote en sny die vruglose lote weg. Die Vader se versorging van die familie wat deur Jesus se vertrek soos weeskinders mag voel, neem verder die vorm aan van die Parakleet se voorsiening. Volgens 14:26 stuur die Vader die Parakleet in Jesus se naam. God se mense het dus geen rede om soos weeskinders (ὄρφανούς) agtergelaat te voel nie (14:18).

Saam met die Vader word Jesus, as die tweede hooffiguur in die familie, uitgebeeld in die rol wat gewoonlik deur seuns in antieke families vertolk is. Dit is veral van seuns in die antieke families verwag om aan hulle vaders gehoorsaam en onderdanig te wees. Dit is hierdie aanvaarding en onderwerping aan die gesag van God, as Vader, dat Jesus se rol as 'Seun' in die familie duidelik te bespeur is. As Seun is Jesus volledig gehoorsaam en onderdanig aan die wil van die Vader. Deur sy optrede maak Hy die Vader kenbaar in die wêreld (14:6). Dit is sy begeerte om die Vader te eer deur niks anders te doen as om slegs sy opdragte te gehoorsaam en uit te voer nie (14:31).

Uit hierdie kursoriese metaforiese beskrywing van die tradisionele rolle van 'n vader en 'n seun in die antieke Mediterreense familiewêreld en die herkenning daarvan in die optredes van God (as Vader) en Jesus (as Seun), behoort dit duidelik te wees dat die *oorsprong van die gemeente* ook in die familiemetafoor ingebed is en in verband met God se optrede as 'n Vader en Jesus se optrede as 'n Seun, gebring moet word. Dit staan te betwyfel of

Johannes in sy hantering van die verskillende teologiese temas nie ook die aspek van die *oorsprong* van God se mense i.t.v. die familiemetafoor sou beskryf nie. Die oorsprong van *die gemeente* kan gevolglik ook metafories beskryf word.

Die twee hoofkarakters van die familie nl. God (Vader) en Jesus (Seun) word in die Evangelie aan hulle 'pre-eksistente' bestaan gekenmerk. Daarmee word bedoel dat hulle teenoor die geskape werklikheid staan en m.a.w. nie inherent deel van die geskape werklikheid uitmaak nie. Jesus word bv. in 1:1-18 as die Logos van God voorgestel wat van ewigheid self ook God is. Saam met die Vader staan die Seun dus bokant die tyd en tree onafhanklik van die kosmos op wat weer as 'n geskape werklikheid uitgebeeld word.

Die intieme kontak tussen die Vader en die Seun was egter deurgaans 'n opvallende aspek in die eksegetiese proses. In 14:10-11 het Jesus bv. verklaar dat die Vader in Hom en Hy in die Vader is. Wie Hom dus sien, het terselfdertyd ook 'n blik op die Vader. Hiermee is die kontras tussen die wêreld van 'bo' en 'onder' duidelik geaksentueer.

Een van die karakteristieke van die Evangelie volgens Johannes is juis sy beskrywing van hierdie dualisme wat getipeer kan word as 'n teenstelling tussen twee werklikhede nl. dié van die 'bo' (God se wêreld) teenoor die geskape werklikheid van die 'onder' (kosmos). Beide hierdie werklikhede is persoonsbepaald d.w.s. die werklikheid van die 'bo' dra die karakter van die Vader en die Seun terwyl die werklikheid van die 'onder' aan die afwesigheid van God uitgeken word en gevolglik die karakter van die Bose (Satan) openbaar. Die kwalitatiewe onderskeiding tussen die twee werklikhede word deurgaans i.t.v. hierdie dominante karakters van die twee werklikhede gedoen. Die 'bo' met alles wat dit verteenwoordig is dus dáár waar die Vader en die Seun is, terwyl die 'onder' hulle teenwoordigheid ontbeer.

Die karakter van die Vader word deur *liefde* gekenmerk (3:16). Dit is hierdie liefde wat Hom verhoed om die kosmos te ignoreer en aan sy eie lot oor te laat. Gemotiveer deur sy liefde, maak die Vader uit genade dus kontak met die geskape werklikheid deur sy Seun na die kosmos te stuur (13:20). Die vermelde intieme verhouding tussen die Vader en die Seun stel die Seun in staat om as 'n geloofwaardige verteenwoordiger van die Vader en die wêreld van die 'bo' in die geskape werklikheid op te tree. Dit beteken nie dat die Seun met sy inkarnasie die karakter van die 'onder'

aanneem en sy eie goddelike aard verloën nie. Sonder om deel van die kosmos se karakter te word, verteenwoordig Hy egter die wêreld van God in die 'onder'.

Die sending van God se Seun na die wêreld het dus vanweë die kontras tussen God se werklikheid en die geskape werklikheid noodsaaklik geword. **Samevattend** kan dit gestel word dat die sendingmotief van God se Seun 'n tweërlei doel bevat:

1. Om die werklikheid van die 'bo' d.w.s. die Vader self, aan die kosmos te *openbaar*. Voorheen was dit vir die kosmos 'n onbekende werklikheid (1:18). Ten einde die Vader as die Sender te kon openbaar, het vir Jesus beteken dat Hy:
 - 1.1 Aan die Vader gehoorsaam en onderdanig moes wees. Hierdie optrede van Jesus is in die gesantskapskonteks verduidelik (13:16). As Gestuurde is Hy nie groter as die Sender (Vader) nie en moes Hy gehoorsaam uitdrukking aan die Vader se wil gee.
 - 1.2 'n Geloofwaardige 'verteenvoordiger' van die Sender moes wees. Vir diegene wat Jesus ontvang het, moes dit ook beteken dat die Vader terselfdertyd ontvang is (13:20).

Die vraag kan gevra word: Hoe is die Vader deur Jesus aan die wêreld geopenbaar? Volgens Johannes is die antwoord: D.m.v. die kruis. In die afsheidsrede word daar op indirekte wyse na die kruis van Jesus verwys. Dit word implisiet aan die gebeure van Jesus se 'uur' gekoppel.

In 13:1 word ὥρα gekoppel aan μεταβῆ om die dood van Jesus te aksentueer en sy verheerliking aan die kruis te onderstreep. Die feit dat Jesus weet (εἰδὼς) dat sy uur aangebreek het, bevestig die intieme band tussen die Vader en Jesus. Dit bewys dat Jesus nie onder die dwang van sy Vader leef nie, maar in gehoorsaamheid onder sy Vader se wil staan. Aan die kruis is sy liefde vir sy 'eie' gedemonstreer en beskryf as 'n liefde tot die einde (εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς). Hiermee is die karakter van die kruis ook belig: Dit is gemotiveer deur die liefde van Jesus.

In 17:1 het die aanbreek van Jesus se 'uur' dieselfde strekking. Dit is ook in hierdie konteks 'n aanduiding van 'n tydstip wat deur die Vader vir Jesus bepaal is.

In 17:1 word die betekenis van ὥρα egter bepaal deur die gepaardgaande δόξα wat 'n verbreding van die 'uur' se betekenis aandui. Enersyds is dit 'n aanduiding van die *kruisiging* self, maar andersyds ook van 'n *nuwe bedeling* wat met die kruisgebeure in aanvang neem.

Om die kosmos van die alternatiewe leefwyse te oorreed, moes Jesus as die gestuurde van die Vader (as 'n geloofwaardige verteenwoordiger van die 'bo') deur die kosmos herken en aanvaar word. Jesus se bediening bestaan grootliks daarin, om mense van sy Goddelike herkoms te oortuig. Jesus bied Homself deurgaans aan as die gestuurde van die Vader wat as die Verlosser na die wêreld moes kom. Dit is inderdaad 'n geweldige aanspraak en die vraag is of Hy hierin geglo kon word. In 14:20 voorsien die skrywer die antwoord. Op dié dag d.w.s. aan die kruis, sal dit bevestig word dat die Vader in Jesus is. In 16:32 voorspel Jesus dat die dissipels Hom tydens die kruisgebeure gaan verlaat. Tog, sê Hy, is Hy nie alleen nie, aangesien sy Vader met Hom is. Daarom is sy aanspraak dat Hy van die Vader gekom het en weer na die Vader terugkeer volkome geldig (16:27e.v.).

Die kruis dien dus as bewys dat God, die Vader, in die Seun teenwoordig is (17:7; 25). Jesus se identiteit as gestuurde van die Vader word aan die kruis legitiem. Hier word duidelik bewys dat Hy en die Vader een is. Die implikasie is dat indien daar nie 'n kruisgebeurtenis plaasgevind het nie, Jesus se Goddelike aanspraak onbevestig sou bly en die Vader gevolglik ook nie aan die wêreld geopenbaar kon word nie. Die kruis kan dus as die fokuspunt van die openbaring van die Seun van God beskou word.

2. Dit is nie alleen die Seun se taak om die Vader, en daarmee saam ook die leefwêreld van die 'bo' aan die kosmos te openbaar nie, maar ook om die lewe van die 'bo' aan die wêreld beskikbaar te stel. Daarmee is terselfdertyd te kenne gegee dat Jesus se openbaring van die Vader o.a. ook 'n element van redding bevat. Met die inkarnasie van die Seun is die Vader vir die wêreld toeganklik gemaak en is die Vader sodanig aan die wêreld geopenbaar dat 'n verhouding met die Vader nou vir die wêreld moontlik geword het (17:8). Dit is alleen deur Jesus se uitsluitlike optrede moontlik (14:6). Met die geloofsaanvaarding van Jesus se soteriologiese sending is God se mense as 'n groep saamgesnoer en ná Jesus se terugkeer na sy Vader met die opdrag gelaat om Jesus se sending op aarde te kontinueer (17:18).

Om enigsins hieraan gestalte te kan gee, moet 'n persoonlike verbinding tussen die gelowiges en Jesus as 'n absolute vereiste gestel word. Hierdie geloofsverbinding kan as die *oorsprong van die gemeente* beskou word. Dit is 'n gebeurtenis wat aan die optrede van Jesus self toegeskryf kan word.

Jesus se optrede aan tafel in 13:5 waartydens Hy sy dissipels se voete gewas het, is in 13:8 verduidelik as 'n simboliese 'deelwoord' (μέρος) van Jesus.

Hiermee is die dissipels deelgemaak aan die gebeure van sy dood en verheerliking. Hierdie taak van die Seun kan as die redding van die kosmos geïnterpreteer word aangesien die bestaande werklikheid van die kosmos geen inherente vermoë tot die ware lewe het nie (6:39,40). Die duidelike *soteriologiese* oogmerk met die inkarnasie van die Seun is opmerklik.

Daar kan dus aanvaar word dat die *kruis van Jesus die geboorte uur van die gemeente* aangekondig het. Jesus se betrokkenheid by sy mense word deur sy liefde gemotiveer. Dit is 'n liefde wat beskryf word met εἰς τέλος (13:1) wat uitgewys is as 'n aanduiding van sy kruisdood. Jesus het met die kruis 'n alternatiewe lewe (van 'bo') tot elkeen se beskikking gestel. Ná die gebeure van die kruis is dit moontlik om uit God 'gebore' te word.

Johannes beskryf die deelwoord van God se werklikheid met die familieterm van die geboorte (3:3). Die vergelyking is duidelik: 'n mens word deel van die aardse familie (werklikheid), d.m.v. 'n geboorteproses. Die geboorte van 'n persoon is as 'n sentrale gebeurtenis in die familielewe beskou. Die bloedlyn waarin 'n persoon gebore is en die familie waarin hy/sy opgevoed is, het uiteindelik 'n deurslaggewende rol in die verwagte gedrag van daardie persoon gespeel. Die geboorte was inderdaad bepalend vir die identiteit van 'n persoon.

Johannes gebruik vervolgens die beeld van die geboorte en beskryf die deelwoord aan God se werklikheid as 'n geestelike 'geboorteproses'. Dit kan as 'n geboorte van 'bo' beskryf word (3:3; 5; 8). Die punt van die ooreenkoms in die metafoor van die geboorte is dat beide die fisiese en geestelike geboortes 'n *nuwe bestaanswyse* aankondig. Die verskil, aan die ander kant, lê uiteraard in die proses van die geboorte self. Dit is dus sekerlik korrek om af te lei dat Johannes sy *soteriologie* hoofsaaklik met die tema van 'geboorte' en die voortspruitende tema van die 'lewe' ontwikkel. In die afskeidsrede is daar slegs in 16:21 'n verwysing na 'geboorte' (γεννήση). In hierdie konteks is dit 'n aanduiding van 'n fisiese geboorte wat beskrywend is van hoe 'n pynlike geboorteproses deur die blydschap van die uiteindelige geboorte verlig word.

Die aanvaarding dat die Seun wat aan die kruis verhoog is, maar tot die lewe teruggekeer het, die gestuurde van die Vader is, stel mense in staat om uit die duisternis na die lig getrek te word. Diesulkes is uit God gebore. Die ewige lewe, wat 'n alternatiewe lewenswyse hier op aarde behels, word hulle deel. Wie ook al die openbaring van Jesus aanvaar, word gered en geestelik 'gebore'. Die geestelike geboorteproses veronderstel die moontlikheid tot

die lewe. Jesus het só die weg gebaan om in God se familie opgeneem te word (1:12-13). Van hier ontplooi 'n groter konstruksie van die familienetwerk waarby die ander teologiese temas inslot.

Aansluitend by die vraag na die oorsprong van *die gemeente* kan ook gevra word wie primêr verantwoordelik is vir die gemeente se oorsprong? Is die oorsprong uitsluitlik aan die optrede van God toe te skryf of deel die mens ook in die verantwoordelikheid om in God se familie opgeneem te word? Indien wel, watter aandeel beklee elke party in die proses? Indien dit aanvaar word dat *die gemeente* reeds voor die inkarnasie van die Seun, d.w.s. reeds in die pre-eksistente bestaan van die werklikheid, uitgekies is, moet 'n gepredestineerde aanvang van *die gemeente* veronderstel word.

Indien die evangelie in sy geheel ondersoek word, val die twee kante dadelik op: Enersyds die beskrywing van 'n gepredestineerde lidmaatskap van God se familie en andersyds die menslike verantwoordelikheid t.o.v. geloof (Schnackenburg 1982). Daar kan nou kortliks verder op hierdie teenstrydigheid gefokus word.

Ook binne die bestek van die afskeidsrede is die idee goed gevestig dat God hoofsaaklik verantwoordelik is vir die bestaan van 'n groep wat as God se mense uitgesonder kan word. Die 'verkiesing' van die dissipels dien as voorbeeld. In 13:18 en 15:16; 19 word bv. vermeld dat Jesus sy dissipels uit die wêreld uitgekies het en dat Hý die Een is wat hoofsaaklik vir die dissipels se 'nuwe lewe' verantwoordelik is. Sonder enige samewerking van hulle, is hulle verkies. 'n O.T. agtergrond (verkiesing van Israel) en sinoptiese agtergrond (die verkiesing van die twaalf) is moontlik hier te bedink. Beide gevalle beklemtoon die inisiatief wat deur God en Jesus aan die dag gelê is. Die dissipels kies nie vir Jesus nie, maar Hy vir hulle. Jesus se alleen optrede tydens die Paasmaaltyd waartydens die wassing van sy dissipels se voete plaasvind, bevestig hierdie gedagte en is 'n aanduiding dat Hyself verantwoordelikheid vir hulle reiniging neem. Met Jesus se verduideliking dat sy optrede as 'n simboliese daad van reiniging en deelword van Jesus self, vertolk moet word, is die goddelike inisiatief en sy eksklusiewe optrede in die totstandkoming van sy familie onmiskenbaar aanwesig. Jesus se verkiesing van Judas tot sy groep van twaalf lewer om begryplike redes volgens hierdie model verstaansprobleme. Hoe moet sy verkiesing tot die volmaakte kring vertolk word? Hoe moet die wassing van Judas se voete verstaan word? Is hy met hierdie daad ook deel van Jesus gemaak of nie? Die teendeel blyk waar te wees. Johannes poog om die

probleem op te los deur na Jesus se voorkennis (13:11,18) en geestelike profesie (17:12) te verwys. Judas word as 'n ongelukkige, gedoemde figuur geskets (13:27). Jesus se eie groep dien sodoende as model vir die onderskeid tussen *twee groepe mense*:

- 1 diegene wat aan Jesus behoort en
- 2 diegene wat onder invloed van God se opponent staan en tot sy groep behoort.

Schnackenburg (1982:263) bespreek hierdie dualisme met verwysing na Jesus se gesprek in 8:43-47. Hiervolgens blyk die karakter van Jesus se opponente:

- Mense geslote vir God se Woord
- Hulle het nie 'n leerbare gees nie
- Hulle kan nie tot bekering kom nie
- Hulle is kinders van die duiwel

Die optrede (dade) van die hierdie mense bevestig hulle ware herkoms. Die onverstaanbare ongeloof en vyandigheid van die Jode, noep die evangelis om die verduideliking van hulle optrede dieper te soek nl. in die feit dat hulle afstammeling van Satan is.

In dieselfde gedeelte (8:37-47) kom ook 'n tweede groep aan die lig nl. diegene wat Jesus in die geloof aanvaar en 'n geloofsgemeenskap vorm. Die optrede van die tweede groep staan in kontras met die eerste groep en word aan die volgende gekenmerk:

- Hulle herken Jesus as komende van God (v.42)
- Hulle verstaan sy taal (v.43)
- Hulle luister na sy woorde (v.47).

Hierdie beskrywing van sy mense stem ooreen met die beskrywing van hulle in die gelykenis van die Goeie Herder. Die kudde se navolging van Jesus is toe te skryf aan die bydrae van die Vader. Die Vader *gee* die gelowiges aan die Seun (10:29). Hierdie beskrywing van die Vader se optrede word reg deur die evangelie aangetref (6:37, 39), ook in gedeeltes van Jesus se gebed (17:2, 6, 9). Tussen die Vader en die Seun bestaan daar 'n gemeenskaplike eienaarskap t.o.v. hierdie groep, want alhoewel die Vader hierdie mense aan Jesus toevertrou het, bly hulle steeds ook nog die Vader se eiendom (17:9, 10). Hierdie mense lewer bewys dat hulle God se mense is met die erkenning van Jesus se goddelike herkoms.

Jesus kies sy dissipels uit hierdie wêreld.

In hoofstuk 6:36-47 is Jesus in gesprek met die Jode wat nie in Hom glo nie. Jesus se vermaning aan hulle dat hulle moet glo, lei tot ongelukkigheid onder hulle omdat hulle met Jesus se herkoms bekend is. Dan gee Jesus die antwoord op die raaisel hoekom die Jode nie kan glo nie: slegs diegene kan na die Vader kom wat deur Hom getrek word (v.44). Jesus se argument is dat die uiterlike openbaring in die Woord aangevul moet word met die innerlike trek van die Vader. Geloof is dus nie sonder die werking van die Vader moontlik nie.

'n Predestinasie-standpunt is onteenseglik in die evangelie herkenbaar.

Daar is egter baie duidelik ook 'n alternatiewe denkrigting in die evangelie te bespeur nl. die uitsprake wat die menslike verantwoordelikheid t.o.v. sy eie bestemming beklemtoon

Dit is 'n rigting wat dit duidelik maak dat die mens beheer oor sy bestemming het. Die menslike verantwoordelikheid word i.t.v. geloof uitgedruk. Ook in die afskeidsrede is die talle oproepe om te glo en die opdragte om geloof te soek opvallend (14:1,11) (13:19; 14:29; 17:21). Dit is 'n aanduiding dat geloof ook as 'n verantwoordelikheid van 'n mens is en glad nie as 'n saak van onmoontlikheid nie, geskets word. Jesus se konstante oproepe tot mense om te glo en sy opdrag aan die gemeenskap om uit te gaan, die evangelie te preek sodat mense tot geloof kan kom, beklemtoon die haalbaarheid van hierdie opdrag. Vir Johannes is geloof 'n houding wat elkeen self moet inneem en word verbind aan 'n persoon se algehele morele houding. In 5:40e.v. word 'n morele verduideliking aan ongelooftogteskryf: Jesus beskuldig die Jode daarvan dat hulle nie na Hom toe kom om die lewe te ontvang nie en voer dan as rede aan dat hulle ingestel is om eer van mekaar te ontvang. Sonde maak die mens geslote vir Christus se openbaring en is die rede vir die haat van die wêreld.

Die samewerking tussen God en mens en elkeen se aandeel en betrokkenheid t.o.v. die totstandkoming van geloof, bly volgens Schnackenburg (1982:262) 'n misterie. Die interafhanklikheid van die predestinasie en die verantwoordelikheid van die mens is 'n paradoks en bly grootliks onopgelos: Van mense word eenvoudig verwag om hulle verantwoordelikheid na te kom en te glo. Sonder God se toedoen kan dit egter nie gebeur nie.

Ten slotte moet erken word dat hierdie twee standpunte twee parallelle lyne is wat nie ten volle met mekaar versoen kan word nie.

3.2 DIE DOEL VAN DIE GEMEENTE

Die vraag kan gevra word waarom die inkarnasie van God se Seun nodig was? Die antwoord op die vraag behoort ook lig te werp op die vraag waarom God deur die kruisdood van sy Seun, 'n groep mense aan Jesus verbind het? Dit is 'n vraag na die bestaansdoel van *die gemeente*.

Die eenvoudigste antwoord en diepste motief vir God se optrede sou sekerlik wees: God het uit liefde vir die wêreld gehandel (3:16). Dit was ook die motief agter Jesus se optrede wat vir die totstandkoming van 'n alternatiewe en unieke gemeenskap verantwoordelik was (13:2). Anders gesê: God het op die inkarnasie van sy Seun, met die noodwendige gevolge van die kruisdood, besluit, omdat Hy uit liefde self daarvoor gekies het!

Die resultaat van Jesus se kruisdood is dat die wêreld bemagtig is om God te ken (17:3). Aan die kruis is die Vader aan die wêreld geopenbaar. Die eksegetiese proses het die aanwesigheid van die kruis in 17:1-3 bevestig en aangetoon dat kennis van God verbind is met die ewige lewe. Die kennis van God, wat Jesus aan die wêreld voorsien het, het 'n intieme verhouding tussen God en sy mense gevestig. God se familie is sodoende gebore en is terselfdertyd in God se werklikheid opgeneem. Die lede van God se familie het met die nodige kennis geweet hoe om volgens die gebruike van God se familie te leef. Soos reeds gesê, het die gebruik in eerste-eeuse families behels, dat kinders hulle ouers geëer het indien hulle gehoorsaam op ouers se voorskrifte kon reageer.

Jesus het as Seun van die Vader dan ook geen ander oogmerk gehad as om die Vader met sy gehoorsame onderwerping aan die Vader se wil te *verheerlik* nie (17:4). Met hierdie optrede het Hy die hoogste lof aan die Vader toegebring. Dit is veral aan die kruis waar Jesus se gehoorsaamheid aan die Vader 'n hoogtepunt bereik. Dit is hier aan die kruis, waar die ewige lewe vir mense toeganklik gemaak is, dat die Vader by uitstek verheerlik word.

Die gawe van die ewige lewe wat deur Jesus se kruisdood 'n werklikheid word, dien dus vir Jesus as 'n instrument waarmee Hy die Vader verheerlik. Hiermee word die doel wat Jesus met die gawe van die lewe wou bereik dan ook blootgelê. Hier sluit die temas van onderskeidelik $\delta\acute{o}\xi\alpha$ en $\zeta\omega\eta$ bymekaar aan.

Dit is opvallend dat Johannes nie baie skerp op Jesus se lyding fokus nie. Jesus verwys eerder na die kruis as sy verheerliking (δόξα) (17:1). Die wyse waarop Johannes die term gebruik sluit grootliks aan by *kābod* wat in die O.T. gebruik is om die belangrikheid van iemand o.g.v. sy daade te beklemtoon. Volgens 17:5 het Jesus reeds oor hierdie heerlikheid voor die inkarnasie beskik. Nie almal het dit egter geweet nie en daarom vra Jesus sy Vader om sy heerlikheid aan die kruis te openbaar (17:5). Dit is hier aan die kruis, waar Jesus se ware identiteit as gestuurde van die Vader aan die lig kom. Sy belangrikheid spruit voort uit sy daade van gehoorsaamheid. Die implikasie is dat die kruis deur God gebruik word om Jesus se belangrikheid onderstreep.

Dieselfde weg is nou ook vir Jesus se mense bedoel. Wanneer iemand vir God in die geloof ontmoet en aanneem, word hy/sy opnuut (van 'bo') gebore en begin 'n lewe van diens aan God wat o.a. 'n gehoorsame onderwerping aan Jesus se wil behels. Om Jesus te volg beteken om aan Jesus se wil onderworpe te wees en daarvolgens te lewe. Die doel van *die gemeente* kan volgens 15:8 ook as die *verheerliking van God* uitgesonder word. Die vrug wat deur die gemeente in sy onderwerping aan die Vader geproduseer word, reflekteer die gehoorsaamheid van God se mense (15:10). Daarmee lewer hulle bewys van hulle eenheid en lidmaatskap van God se familie.

Samevattend kan gesê word dat *die gemeente* die verheerliking van God ten doel het. Jesus is as die persoonifikasie van die Vader se wil bekend gestel. Met sy onderwerping aan Jesus se wil, kan *die gemeente* as die *locus* bestempel word waarbinne God se wil manifesteer. Hierdie gedagtes beklemtoon weer eens die eenheid in God se familie (17:22, 23). Dit kan gestel word dat die fondament van *die gemeente* op hierdie beginsel gebou is. Jesus het God in die kruis aan die mense geopenbaar en hierdie openbaring is verder aan hulle oorgedra. God se openbaring is dus in hulle midde teenwoordig en dit is *die gemeente* se verantwoordelikheid om dit teenoor almal te demonstreer en in sy midde lewend te hou. Hierdie proses geskied natuurlik o.l.v. die Parakleet.

Jesus het met sy gehoorsaamheid die weg gebaan om die Vader te *verheerlik* (13:31e.v.; 14:13; 17:1). Met sy optrede is mense in staat gestel om God te ken - m.a.w. in 'n verhouding met Hom as Vader te leef. Ná sy vertrek terug na die Vader, kry *die gemeente* die opdrag om in Hom te bly - m.a.w. om in 'n verhouding met die Seun te lewe (17:10).

3.3 DIE IDENTITEIT VAN DIE GEMEENTE

Met die oorsprong van *die gemeente* duidelik uitgewys as 'n produk van beide God en mens, kan die identiteit van God se mense verder omskryf word. As 'n antwoord op die vraag wie of wat *die gemeente* is, kan die volgende beskrywing en kenmerke van God se mense in 13:1 as riglyn geneem word: *τούς ἰδίους τούς ἐν τῷ κόσμῳ*. Twee kenmerke van die gemeente kan in hierdie beskrywing onderskei word:

1. ἰδίους

Die gemeente is allereers mense wat onderskei kan word aan die feit dat hulle aan Jesus behoort en dus as sy *eie(ndom)* bestempel kan word. Hierdie uitspraak bevat verskeie implikasies:

1.1 dat hierdie groep mense as die objek van Jesus se liefde uitgesonder word (13:1). Soos reeds gesê is dit 'n uiterste liefde (εἰς τέλος) wat 'n aanduiding van Jesus se kruisdood is.

Uit die vorige bespreking is aangetoon dat dit hierdie liefdesdaad van Jesus aan die kruis - en gepaardgaande geestelike geboorteproses is - wat 'n groep mense met die onderskeidende kenmerk van Jesus se ἰδίους tot gevolg kon hê.

1.2 het die verbinding met Jesus hierdie groep kwalitatief van enige ander werklikheid onderskei. Eksegeties is aangetoon dat die realiteit van die 'bo' d.w.s. die goddelike domein, persoonsbepaald is. Die goddelike domein dra die onderskeidende kenmerke van die Vader en die Seun. Die intieme verbinding en eenheidsband tussen Jesus en sy mense wat in die woord ἰδίους vervat is, beteken dat Jesus se 'eie' as verteenwoordigers van die goddelike domein die karakter van die 'bo' in die 'onder' vergestalt.

Die feit dat gelowiges 'geestelik' in God se familie 'gebore' is, het hulle outomaties in 'n goed gedefinieerde verhouding tot die Vader geplaas. Die antieke Mediterreense families is juis aan die ouers se omgee en versorging van hulle kinders gekenmerk. Van kinders is dit weer verwag om op 'n gepaste wyse op die guns van hulle ouers te reageer. Dit het vir hulle beteken om hulle ouers te eer deur gehoorsaam aan hulle te wees. Kinders het dus goed besef wat van hulle verwag is.

Vir God se mense het hierdie verwagte rolle bepaalde konsekwensies. Dit beteken dat die gemeente aan God toegewy is. 'n 'Losmaking' van enige ander binding of aanspraak word hier veronderstel. Die ἰδίους van Jesus leef dus met 'n goddelike perspektief wat die identiteit van *die gemeente* verder met verskillende kenmerke, eie aan die goddelike realiteit, laat ontplooi. Alvorens aandag daaraan gegee word moet eers op die *locus* waarbinne *die gemeente* opereer, gewys word.

2. ἐν τῷ κόσμῳ

Jesus se ἰδίους tree in die kosmos op. Aan die kosmos word soms 'n negatiewe konnotasie geheg. Dit word uitgesonder as die plek wat onder die beheer van die διαβόλος staan en gevolglik in opposisie met God se werklikheid verkeer. Die kosmos dien as simbool van ongeloof en die verwerping van die waarheid. Dit is die ruimte waarin haat jeens Jesus en sy mense 'n hoogtepunt bereik (15:18e.v.). Die negatiewe reaksie teenoor Jesus en sy mense word met μισεῖ beskryf. Dit is 'n aanduiding van die wêreld se vervreemding van en vyandskap jeens God. Die rede waarom die wêreld met haat reageer lê opgesluit in die feit dat nóg Jesus nóg sy ἰδίους van die wêreld (15:19), m.a.w. deel van die wêreld se leefwyse en karakter is. Die wêreld het gevolglik Jesus se woorde nie aanvaar nie en dit sou ook die reaksie van die wêreld teenoor die lering van sy mense wees (15:20). Die verhouding wat die posisie van Jesus se mense hier uitdruk is dié van die heer/dienskneg struktuur. Omdat 'n dienskneg nie beter of ander behandeling as sy heer kan verwag nie, is die wêreld se reaksie teenoor die *gemeente* dieselfde as teenoor Jesus. Die eenheid van God se familie word bevestig in die feit dat die haat van die wêreld teen die hele familie van God uitkring. Wie Jesus haat, haat ook die Vader (15:23). Die haat van die wêreld kan bloot toegeskryf word aan die feit van Jesus se teenwoordigheid in die wêreld. Hy het gekom en met die wêreld gespreek. Dit is nie goed ontvang nie, wat 'n aanduiding is van die afstand tussen God en wêreld (15:22). Hierdie negatiewe reaksie van die wêreld is as ἀμαρτίας beskryf (15:22). *In die eksegetiese proses is uitgewys dat sonde nie deur Johannes met lang lyste van ondeugsame dade beskryf is nie, maar opgesom is as 'n toestand wat op die vervreemding van God dui.*

In 16:8,9 is die Parakleet se rol o.a. beskryf met die taak om die wêreld van sonde te oortuig. Sonde is hier 'n aanduiding van ongeloof. Mense is nie bereid om Jesus te aanvaar vir wie Hy is nie, met die gevolg dat hulle volhard in hulle toestand van sonde en vervreemde posisie van God (15:22).

Die wêreld is uitgewys as die ruimte waarbinne Jesus optree om die Vader te openbaar. Soos in Jesus se geval is die kosmos ook vir Jesus se ἰδίους die ruimte waarbinne hulle geplaas is om in op te tree. In 17:13-15 bid Jesus dat die Vader hulle nie uit die kosmos moet wegneem nie, maar van die bose moet bewaar. Hulle is nie van die wêreld nie, net soos Jesus ook nie van die wêreld is nie (17:16). Jesus se mense word allereers daaraan gekenmerk dat hulle aan Hom verbonde is en nie deur die identiteit van die kosmos geprogrammeer word nie. Omdat God se mense 'n geestelike geboorte deurloop het word hulle identiteit ook aan 'n geestelike karakter onderskei. Die feit dat Jesus nie vra dat sy mense uit die wêreld onttrek word nie, bevestig die vermoede dat die wêreld die plek is waarin God hulle wil gebruik. Die Vader word derhalwe deur Jesus versoek om sy mense in die waarheid te heilig (17:17). Die rede vir hierdie heiliging is dat hulle na die wêreld gestuur kan word net soos Jesus ook na die wêreld gestuur is (17:18). Hiermee is die sending van God se mense bevestig dat Jesus sy mense soos Hyself vir die nood van die wêreld nodig het.

God se mense begeef hulle dus gelyktydig in twee werklikhede: Liggaamlik bevind hulle hulleself in die kosmos. Oënskynlik is daar nie uiterlike verskille tussen God se mense en die kosmos sigbaar nie. Omdat die kosmos egter in spanning met God se werklikheid verkeer, is die verskille grondliggend van aard en soos later aangetoon sal word, is die onderskeiding veral kenbaar aan die vrug wat deur elke realiteit gelewer word. Ten diepste, innerlik en geestelik, behoort God se mense nie tot die werklikheid van die kosmos nie. Hulle ware identiteit setel in die feit dat hulle as die ἰδίους van Jesus onderskei word en gevolglik tot sy realiteit behoort wat volgens ander reëls as dié van die kosmos funksioneer. Die goddelike perspektief waarmee hulle lewe impliseer dat hulle 'n soort 'andersheid' in gesindheid en leefwyse as die wêreld openbaar. Die geestelike realiteit is derhalwe die dominante en bepalende werklikheid in die lewe van God se mense.

Hierdie twee eienskappe van die gemeente nl. Jesus se ἰδίους, ἐν τῷ κόσμῳ, beskryf die unieke toewyding van God se mense, wat 'n afsondering van die sondige wêreld behels. Dit verwys nie na twee verskillende aksies nie, maar eerder na twee kante van dieselfde saak. Dit wil die positiewe wyding van die gelowiges aan 'n spesifieke opdrag en doel beklemtoon. Dit wil nie 'n onttrekking van die wêreld aan die hand doen nie, maar suggereer 'n 'andersheid' as die wêreld. Hierdie 'andersheid' stempel die identiteit van *die gemeente* en openbaar sigself in die morele gedrag van sy lede.

3.4 KENMERKE VAN DIE GEMEENTE

Inleiding

Die eienskappe van *die gemeente* wat in die onderskeie temas uitdrukking vind, is beskrywend van die 'nuwe lewe' d.w.s. die nuwe identiteit, van God se mense. Dit kan as die vrug van die gemeente se geloofsbinding en eenheid met Jesus vertolk word. Daarmee word die karakter van *die gemeente* terselfdertyd beskryf. Hierdie temas is hoofsaaklik rondom die persoon en saak van Jesus gestruktureer en kan nouliks sonder hom bedink word. Dit bevestig telkens die noue verbinding tussen Jesus en sy ἰδίους (13:1). In die verdere bespreking van die onderskeie kenmerke van die gemeente word God se mense as Jesus se ἰδίους getipeer. Met hierdie kenmerke word die ekklesiologiese perspektiewe volgens die evangelie van Johannes nog duideliker uitgebeeld.

Hiervolgens kan gesê word dat Johannes sy ekklesiologiese beeld, wat hy i.t.v. 'n eerste-eeuse Mediterreense familie-opset ontwikkel, grootliks by sy algemene teologiese denkraamwerk intrek.

3.4.1 Jesus se ἰδίους as geloofsgemeenskap

Geloof en liefde kan na afhandeling van die eksegetiese proses, as twee van die vernaamste kenmerke van Jesus se ἰδίους uitgesonder word. Dit kan as twee temas beskou word wat direk met mekaar in verband staan en wedersyds op mekaar betrekking het.

Geloof kan beskou word as die wyse waarop God se mense beslag gee aan hulle verantwoordelikheid om deel van sy familie te word. Dit kan uitgesonder word as die naelstring waarmee die verbinding tussen Jesus en die kinders realiseer. Jesus bied aan die familie toegang tot die Vader (14:6), maar dit tree via 'n persoonlike verhouding en geloofsverbintenis met Jesus in werking. Jesus het as Gestuurde van die Vader die Goddelike realiteit van die 'bo' aan die mense beskikbaar gestel. Hy was die ware, en enigste verteenwoordiger van hierdie eens onbekende realiteit. Deur Hom kon die familie ook deel van God se realiteit van die 'bo' word.

Uit die eksegeese het duidelik geword dat die evangelis geloof ook met alternatiewe woorde beskryf. So bv. is ἑώρακεν as 'n ekwivalente segswyse vir geloof in die afsheidsrede aangetref (14:7; 9). Geloof en *sien* word hier met mekaar geassosieer. Die sensoriese persepsie en die geloofspersepsie word sodoende interafhanklik gebruik. Jesus verklaar dat wie Hom sien (sensoriese persepsie), terselfdertyd ook 'n blik op die Vader het. Dit is egter duidelik dat die *sien* van Jesus meer as net 'n sensoriese persepsie veronderstel. Jesus moet gesien word vir wie Hy is en dit verg 'n geloofspersepsie. Dán eers kan Hy as die Seun van God herken word en om die Seun só te sien is om die Vader ook te sien. Geloof is dus afhanklik van sensoriese waarneming, maar dit moet verder gaan as bloot die sintuiglike. Op hierdie wyse word 'n verhouding dan gevestig en 'n binding met die Vader se familie 'n werklikheid.

Ook ἤκουσα kan in dié verband as 'n ekwivalente term vir geloof genoem word (15:15). Jesus het al die woorde wat Hy by die Vader gehoor het, aan die dissipels oorgedra. Die feit dat hulle dit aanvaar het, lewer bewys van geloof. Ook hier geld dieselfde volgorde wat met 'sien' ter sprake is. Om Jesus te *hoor* beteken om die Vader ook te *hoor*. En om sy woorde waarlik te hoor beteken om dit aan te neem d.w.s te glo.

Die onmiskenbare noue verband tussen geloof en kennis is ook uitgewys as twee ekwivalente woorde wat beide op die Vader en die Seun gefokus is (17:8; 21; 23). Kysar (1993:91) gaan sover om te sê dat geloof en kennis sinonieme is. Hoewel die twee terme baie nou by mekaar aansluit, kan dit tog nie oral as sinonieme beskou word nie omdat daar bv. van Jesus gesê word dat Hy die Vader ken en tog is daar nêrens melding dat Hy in die Vader glo nie.

Die rede vir Kysar se aanname lê klaarblyklik in die Hebreeuse agtergrond van die woord *kennis*, wat nie soseer 'n kognitiewe of intellektuele agtergrond impliseer nie, maar eerder op 'n persoonlike verhouding dui. Die Hebreeuse woord *yada`* wat as ekwivalent van γινωσκων te bedink is, dui op 'n vertrouensverhouding van gemeenskaplike betrokkenheid.

Kennis is as deel van die familiegebruike in die Evangelie opgelet. In 17:1-3 is dit bv. direk aan die intieme verhouding tussen die Vader en sy kinders gekoppel met 'n direkte verwysing na die ewige lewe (v.3). Die Vader beskik oor die ewige lewe wat dit aan die Seun opdra om aan die kinders beskikbaar te stel. Om die ewige lewe te hê beteken om die Seun as die Agent van die Vader te erken. In 17:6-8 is die epifanie van die Vader aan die Seun se werk toegeskryf. Hy het die nodige kennis aan die mense verskaf wat hulle in 'n verhouding met die Vader kon bring. Dit is waarom

kennis as die grondslag van die familie beskou kan word. Dit verwoord die verbinding tussen die Vader, Seun en kinders. Om vir ewig in hierdie familie te leef impliseer kennis d.w.s. 'n verhouding met die Vader en die Seun. Die verdere temas van o.a. beskerming (17:11), liefde en eenheid (17:23) kan vervolgens maklik binne die lewe van die familie herken en verstaan word.

Kennis bied die sekerheid wat tot geloof lei en ook in 16:30 word geloof deur kennis voorafgegaan. Hieruit is nie af te lei dat geloof en kennis twee fases in die verhouding van Jesus se mense met Hom verteenwoordig nie. Weereens: Kennis word nie van geloof geskei nie, maar word as 'n essensiële kenmerk van geloof uitgedruk.

Verder is λαμβάνει in 13:20 as ekwivalent vir geloof verstaan. Wie Jesus ontvang (in Hom glo), ontvang terselfdertyd Hom wat Jesus gestuur het.

Geloof is veral met twee konstruksies in die evangelie aangetref:

1 Geloof + εἰς gevolg deur die akkusatief.

Hierdie konstruksie is uitgewys as die mees algemene (17:20; 16:9; 14:6). Behalwe vir 14:1 is hierdie uitdrukking uitsluitlik op die persoon van Jesus van toepassing gemaak. Die vernaamste kenmerk van geloof in die evangelie is dat geloof op Jesus gefokus is. Vir Jesus se mense behels die geloof in Jesus:

- 'n persoonlike verbintenis met - en betrokkenheid by Hom
- gehoorsaamheid en aanvaarding van sy woorde, gesag en alles waarvoor Jesus staan
- oorgawe aan Jesus om op Hom te vertrou

Geen binding met Jesus is sonder geloof moontlik nie. Dit kan as die naelstring beskou word wat Jesus se mense aan Hom verbind. Die geestelike lewe van die gemeente spruit uit die persoonlike geloofsbinding tussen elke lid afsonderlik en Jesus self. Die dinamiek van die woord word weerspieël in die feit dat geloof slegs as werkwoord in die evangelie voorkom en 'n aanduiding is van 'n handeling wat herhaaldelik besluit en gedoen word. Dit het 'n dinamiese kwaliteit tot gevolg. Geloof is dus baie meer as bloot die intellektuele besit van sekere feite. Dit kan gesien word as die reaksie van die hele mens op die openbaring wat aan Jesus gegee is om aan mense bekend te maak. Dit is nie 'n emosionele reaksie nie, maar behels

'n gewilligheid om te reageer op God se bevele soos verteenwoordig deur Jesus.

Jesus ag dit nodig om sy mense voortdurend tot geloof in Hom en die Vader op te roep (14:1). Geloof het die neiging om te kwyn en benodig voortdurende aanmoediging en versterking ten einde die verhouding lewend te hou.

2 *Geloof + ὅτι.*

Hierdie wyse van uitdrukking hou hoofsaaklik verband met Jesus se Messiaanse missie. Om in Jesus te glo beteken om te aanvaar dat Jesus die Heilige, Gestuurde van die Vader is (17:8; 21) en om te aanvaar dat Jesus een met die Vader is (14:10-11). Jesus se bediening het grootliks daaruit bestaan om mense van sy Goddelike herkoms te oortuig. Die kruis het die eenheid met die Vader beklemtoon en Jesus se Goddelike herkoms bevestig. Dit moes egter deur die mense geglo word.

Die geloof sluit op hierdie manier by die oorsprong van die *ekklesia* aan. Wanneer Jesus as die Gestuurde van die Vader herken word, en die Vader in Jesus se optrede waardeer word, vind die geestelike geboorteproses plaas wat mense opneem in God se familie en hulle ten volle laat deel in God se lewe.

In werklikheid sluit bg. twee uitdrukkings direk by mekaar aan. Die blote frekwensie van die uitdrukking 'om te glo', wat 98 keer in die hele evangelie voorkom, is nie alleen 'n aanduiding van die belangrike posisie wat die woord in die denke van Johannes bekleed nie, maar ook van die deurslaggewende rol wat dit i.t.v. die mens se verlossing speel.

In 17:14 skets Johannes twee verskillende reaksies op die woord van God:

1 *Ongeloof:*

Die konsekwensies van ongeloof is in die afskeidsrede, soos reeds aangedui, veral in 15:18e.v. uitgespel. Ongeloof was veral die manier waarop die Joodse gesagsinstansies teenoor Jesus gereageer het en het in 'n haatveldtog teen Jesus ontwikkel. Dit kan as 'n tipiese eienskap van Jesus se opposisie uitgesonder word wat in die duisternis leef. Jesus se gesprek met die godsdienstige leiers (Fariseërs) i.v.m. sy Goddelike herkoms (8:12e.v.) dien as voorbeeld van die haatreaksie en ongeloof. Volgens die leiers het Jesus se aansprake op godslastering neergekom (5:18). Hulle was van mening dat hulle God 'n guns bewys deur van hierdie 'godslasteraar' ontslae te raak. Hierdie haat, is soos in Jesus se geval, ook die lot van sy mense. Vanweë hulle geloofsverbintenis en gevolglike eenheid met Hom deel hulle as familie in sy lot.

2 *Geloof:*

Jesus se groep reageer positief en met geloof op die woorde van Jesus. Dit behels dat die goeie bedoelings van God met die kosmos aanvaar word. God het die wêreld lief (3:16). Sy liefde vind gestalte in die inkarnasie van sy Seun. Die kosmos moes dus die pre-eksistente bestaan van Jesus aanvaar. Hulle moes aanvaar dat die ware lig en waarheid nie in die wêreld gevind kan word nie, maar uitsluitlik in Jesus setel. Verder moes hulle in die geloof aanvaar dat die Seun met die sanksie van die Vader optree en gehoorsaam is aan die opdragte van die Vader. Jesus se boodskap kort en kragtig saamgevat behels: Aanvaar die eskatologiese boodskap in die geloof. Jesus het vir sy mense plek by die Vader berei sodat hulle in 'n 'vreemde' realiteit, d.w.s. saam in 'n verhouding met die Seun en Vader ingebind kon word. Hierdie unieke wyse van bestaan sou uiteindelik uitmond in 'n hemelse realiteit d.w.s. 'n bestaanswyse t.s.v. die dood.

Die geloofsbinding tussen Jesus en sy mense het sekere gevolge en resultate wat veral in 'n etiese optrede van Jesus se mense gestalte aanneem. Dit is veral die boodskap wat die Evangelis in 15:1-17 wou tuisbring.

Die *geloofsverhouding* tussen Jesus en sy mense word m.b.v. die metafoor van die wynstok/lote beskryf met *ἐν ἐμοί* (15:2). Om in Jesus te wees moet vertolk word as 'geloof' in Jesus, aangesien geen fisiese deelwoord van Jesus veronderstel kan word nie.

Hierdie geloofsverhouding ontwikkel verder in 'n *verhoudingsdinamiek* tussen die gelowiges en Jesus en word veral beskryf met die uitdrukking *μείνατε ἐν ἐμοί* (15:4). Geloof, ten einde resultate te kan lewer, het nodig om voortdurend op Jesus gefokus te bly. Vandaar dan ook Jesus se oproep dat gelowiges volgens Hom georiënteer sal bly en nie in isolasie sal verval nie.

Die resultaat van hierdie geloofsverhouding tussen Jesus en sy mense is dat die gelowiges begin om vrug (*καρπὸν*) te lewer (15:2). Vrug kan as die bevestiging van die egtheid van die geloof beskou word, aangesien die afwesigheid van *μείνατε ἐν ἐμοί* (dus ongeloof), 'n gebrek aan vrug openbaar (15:2; 6). Onvrugbare lote het geen plek in die dinamiese geloofsverhouding tussen Jesus en sy *ἰδίους* nie.

Word daar gevra na die verdere etiese implikasies wat die woorde, *μείνατε ἐν ἐμοί*, vir die gelowiges se optrede bevat, ontvou 'n volgende faset wanneer *μείνατε ἐν ἐμοί* uitgebrei en omskryf word met: *μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ* (15:9).

Met die liefde weer ter sprake, is die familiebeeld ook terselfdertyd weer aan die orde gestel. Die liefde van Jesus vir sy mense het, is gebaseer op die liefde wat die Vader vir Hom as Seun het (15:9). Hiermee is die versorgende Vader wat as familiehoof in belang van die familie optree, duidelik herkenbaar.

Dit tref verder dat die begrip *liefde* nie as 'n vae, emosionele gevoel misverstaan moet word nie, maar duidelik geïdentifiseer word met: *ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου* (15:10). Ook hierdie bewaring van Jesus se gebooie bevat 'n element van die familiebeeld omdat dit geskoei is op die gehoorsaamheid van Jesus as seun aan die Vader se gebooie. Daarmee is weer die seun se rol as onderdanige en gehoorsame kind in die familie van die eerste eeu gedefinieer. Liefde spel dus vir die gelowige mens 'n gehoorsame optrede teenoor Jesus uit, sodat gesê kan word dat liefde en daade direk by mekaar aansluit en mekaar komplimenteer.

Laastens moet gevra word watter etiese optrede (dade) deur Jesus se liefde geaktiveer is en nou van die gelowige verwag kan word? Die antwoord sentreer weer in die liefde. Nou word Jesus se gebod met naasteliefde gedefinieer: αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἣ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους (15:12). Om mekaar lief te hê moet as 'n daad van gehoorsaamheid jeens Jesus gesien word. Dit kan as die eindproduk van 'n reeks liefdesverhoudings gesien word waarvan die Vader se liefde die katalisator is.

Samevattend kan die resultaat van die geloofsverbinding tussen Jesus en sy ἰδίους soos volg beskryf word:

- Geloof beteken om in Jesus te wees (ἐν ἐμοί; 15:2)
- Dit veronderstel 'n persoonlike verhouding wat vra om in Jesus te bly (μείνατε ἐν ἐμοί; 15:4)
- Só alleen word vrug (καρπὸν) gewaarborg (15:4)
- Vrug behels die gehoorsaamheid aan Jesus se gebooie (τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε) en bevestig die liefdesverhouding tussen gelowiges en die Seun (15:10)
- Die gehoorsaming van Jesus se gebooie mond uit in die liefde wat gelowiges teenoor mekaar openbaar (ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, 15:12)

Die hele skema van die vrug as resultaat van 'n geloofsverbinding met Jesus kan onder die oorhoofse tema van die Vader/Seun-verhouding tuisgebring word. Hierdie verhouding word t.o.v. die liefde (15:9) en gehoorsaamheid (15:10) as model vir die res van die familie voorgelê sodat ten slotte verklaar moet word dat die etiese funksionering van die geloofsgemeenskap teologies en Christologies gefundeer is.

Die gemeente se identiteit setel dus in 'n lewende, dinamiese geloofsverhouding met Jesus o.l.v. die Parakleet. Waar hierdie verhouding ontbreek en die interpersoonlike dinamiek uitgeskakel word, hou *die gemeente* op om te bestaan.

Die implikasies van 'n gebrek aan geloof is duidelik: sonder geloof in Jesus kan die gemeente nie waarlik 'n gemeente wees nie. Dan is daar geen

binding met Jesus nie en kan daar ook nie vrug gelewer word nie. Dit vorm die hoeksteen wat Jesus se ἰδίους aan Homself verbind.

Die gemeente se identiteit word deur sy geloof in die drie-enige God bepaal. Hierin onderskei *die gemeente* hom van die wêreld wat nie oor geloof beskik nie en gevolglik in geen verhouding met die lewende God staan nie. Die geloofsbinding met God is 'n eksklusiewe verhouding wat alleen ruimte vir een geloofsbinding nl. met die lewende God, laat. Geloof kan gesien word as die gemeente se reaksie op God se liefde vir die wêreld, aangesien dit Hý is wat die inisiatief geneem het om sy liefde met die inkarnasie van sy Seun te verklaar.

3.4.2 Jesus se ἰδίους as liefdesgemeenskap

Liefde vir mekaar is nou duidelik as die onmisbare resultaat van 'n geloofsbinding tussen Jesus en sy mense uitgewys. Die tema van die liefde is deurlopend in die *hele evangelie*, maar veral vanaf hoofstuk 13, baie sentraal gevestig. Die rede waarom dit in die tweede deel van die evangelie 'n meer prominente plek beklee, is waarskynlik uit Jesus se voorbeeld en demonstrasie van die liefde terug te vind. Dit is eers in die tweede deel van die evangelie dat die familie van Jesus a.g.v. die Paasgebeure gestalte kry en die liefde is juis uitgewys as die wyse waarvolgens al die familieverhoudinge funksioneer.

Weens die onsigbaarheid van geloof is dit nie altyd moontlik om te bepaal of geloof werklik in die gemeente aanwesig is nie. Die aanwesigheid van onderlinge liefde, wat wel gesien en ervaar kan word, dien as bevestiging of 'n egte geloofsverbinding met Jesus wel bestaan (13:35). Die rede is omdat geloof en liefde direk by mekaar aansluit en die een 'n bevestiging van die ander is. Die implikasie is dat 'n gebrek aan onderlinge liefde terselfderyd ook 'n gebrek aan geloof weerspieël.

Indien Jesus se ἰδίους dan as 'n liefdesgemeenskap geïdentifiseer word, sou die *onderlinge liefde tussen die lede* as die vernaamste kenmerk hiervoor uitgesonder kon word. Hiermee is die familiebeeld onmiddellik weer geaktiveer. Om mekaar lief te hê, het 'n Goddelike oorsprong. In 13:34 is aangetoon dat die onderlinge liefde by wyse van 'n 'nuwe gebod' van Jesus self vir sy mense voorgeskryf is. Die 'nuutheid' van hierdie gebod is in Jesus se voorbeeld van die liefde gefundeer. In aansluiting hierby is in 15:12, 17

gesien dat Jesus se liefde nie alleen die basis nie, maar ook die maatstaf vir die onderlinge liefde bepaal. Die onderlinge liefde geskied m.a.w. volgens die standaard wat deur Jesus se eie optrede neergelê is. Hiermee is die identiteit van *die gemeente* Christologies gefundeer.

Indien gevra word wat Jesus se voorbeeld van die liefde alles behels, ontvou 'n groter prentjie van die liefde wat alle familieverhoudings ineen weef. Dan word dit duidelik dat:

- Jesus se liefde vir sy ἰδίους in werklikheid 'n weerspieëling van sy Vader se liefde vir Hom is (17:23, 15:9). M.a.w. dat die Vader eintlik as die bron van alle liefde beskou moet word. Hierdie liefde van die Vader word hier as voorbeeld van Jesus se liefde vir sy mense geneem. Wat behels die Vader se liefde? In die familieopset dien 15:10 om die Vader se liefde vir Jesus te omskryf as die voorsiening van die nodige inligting (gebooie van die Vader) ten einde aan sy roeping te kon beantwoord. Ook elders in die evangelie behels die liefde van die Vader vir Jesus juis hierdie kenmerk nl. die voorsiening van inligting vir sy taak (10:17; 18). Die Vader wat aan die hoof van die familie met die nodige gesag optree kan weer uit die familie van die eerste eeu herken word.
- Jesus het op sy beurt die Vader se liefde beantwoord deur aan sy gebooie gehoorsaam te wees (15:10). M.a.w. deur Hom, soos van seuns in antieke eerste-eeuse families verwag is aan hoër gesag te onderwerp, is liefde aan die Vader bewys. Ook in 14:31 is dit die boodskap en as't ware die keersy van die Vader se liefde vir Jesus. Indien Jesus se ἰδίους insgelyks hulle liefde vir Hom bewys deur sy gebooie te bewaar (gehoorsaam) (14:21; 23-24) en dus soos Hy, hulle ook aan hoër gesag te onderwerp (15:10), het die liefde van die Vader direk ook op hulle betrekking. Jesus se opdrag behels nl. die onderlinge liefde volgens die voorbeeld wat Hyself gestel het (13:34). Die voorbeeld van die liefde wat Jesus vir sy mense neerlê behels volgens 13:13 die bereidheid tot onvoorwaardelike diens aan mekaar en volgens 15:13 die bereidheid om jou lewe vir vriende af te lê. In beide hierdie gevalle staan die prysgawe van eie belange sentraal. Ook hier, soos vroeër aangetoon, het liefde en gehoorsaamheid op mekaar betrekking. Sonder gehoorsaamheid kan daar nie sprake van liefde wees nie.
- Die Seun het sy ἰδίους lief. In 13:1 is Jesus se liefde vir die gelowiges beskryf met εἰς τέλος. In die eksegetiese proses is op die belangrikheid van die kruis in 13:1-3 gewys. Jesus se liefde voorsien aan die gemeente

die paradigma waarvolgens hulle optredes gerig behoort te word wat beteken dat die kruis as maatstaf vir die liefde geneem word. Reeds is op die belang van hoofstuk 13 in die oorsprong van die familie gewys, waar veral die liefde van Jesus vir die 'deelword' (geboorte) in God se familie verantwoordelik is.

- 'n Lid van antieke families moes volgens die karakter en identiteit van hulle families handel. Met Jesus se vaslegging van die Goddelike patroon waarvolgens sy familie sou optree, is sy kinders met geen ander standaard van die liefde gelaat waarvolgens hulle ook moes funksioneer nie.

Volgens hierdie verduideliking is gesien hoe 'n netwerk van liefde die familie tot 'n eenheid saamsnoer, en ook hoe elke lid in die familie volgens sy eie identiteit sy liefde betoon bv. die kinders met gehoorsaamheid aan die Seun, die Seun met gehoorsaamheid aan die Vader en die Vader weer met die voorsiening van sy gawes. Dit is duidelik dat liefde uit aktiwiteite en daede van gehoorsaamheid bestaan, sodat gesê kan word dat liefde, gehoorsaamheid en daede 'n eenheid vorm wat nie sonder mekaar te bedink is nie.

Die onderlinge liefde dra nie alleen die heil van die gemeente op die hart nie, maar volgens 13:35 word met hierdie optrede van gelowiges ook 'n *belangrike getuienis teenoor die wêreld* gelewer. Die onderlinge liefde openbaar nl. die ware identiteit van Jesus se ἰδίους aan die wêreld. Dit sou die wêreld moontlik kon beweeg om ook deel van Jesus se ἰδίους te word. Die onderlinge liefde verkondig 'n alternatiewe manier van lewe waarmee 'n duidelike evangeliserende boodskap aan die wêreld oorgedra word. Die bedoeling is om die wêreld te oorreed om ook deel van hierdie lewenswyse te word.

Hiervolgens kan gesê word dat die liefde hoofsaaklik die manier is hoe God na die wêreld uitreik. Eerstens deur sy Seun na die wêreld te stuur en vervolgens om sy liefde in sy mense se harte te plant waarmee hulle instrumente in sy hand word om mense te bereik. As daar na die voorbeeld van Jesus gekyk word, moet tot die gevolgtrekking gekom word dat liefde die enigste oplossing vir die wêreld se duisternisnood is.

Aansluitend by die opdrag om mekaar lief te hê, moet ook die intieme *vriendskapsverhouding* tussen Jesus en die gelowiges genoem word. Alhoewel vriendskap nie in die evangelie tot 'n sentrale tema ontwikkel

word nie, is die posisie van vriende in 15:13-15 uitgewys as deel van die uitgebreide familie. Die rede waarom die dissipels deur Jesus as sy vriende bestempel word, lê in die optrede van Jesus self. Daar bestaan 'n oop, vertrouensverhouding tussen Jesus en sy ἰδίους danksy Jesus wat alle inligting wat Hy van sy Vader ontvang het, aan hulle meegedeel het (15:15). Hierdie vriendskapsverhouding tussen Jesus en sy eie mense is ewe-eens op liefde gebaseer, aangesien dit Jesus se bereidheid om sy lewe vir hulle af te lê, behels (15:13). Van sy kinders se kant word die vriendskap in stand gehou met hulle gehoorsame uitvoering van Jesus se opdragte. Jesus se vriende word uitgeken aan hulle gehoorsaamheid t.o.v. Jesus se gebooie, wat as hulle liefde vir Hom geïnterpreteer kan word (15:14). Hoewel Jesus dus geen opdrag tot onderlinge vriendskap gee nie, bevat sy vriendskapsverhouding met sy ἰδίους dieselfde eienskappe as die voorbeeld wat Hy gestel het en as riglyn vir onderlinge liefde uitgesonder het nl. prysgawe van die self en gehoorsaamheid (onderwerping aan hoër gesag).

3.4.3 Jesus se ἰδίους as dienende gemeenskap

Liefde bestaan uit daad. Dit is onteenseglik die karakter wat die liefdesoptredes van die Goddelike familie, Vader, Seun en kinders uitgewys het. Tydens die viering van die pasga demonstreer Jesus sy liefde vir sy ἰδίους deur hulle voete te was. Hy, as hulle meerdere, is bereid tot 'n taak van nederige diens. Die boodskap van sy handeling word in 13:14 duidelik aan sy mense gestel: hulle is verplig om dieselfde teenoor mekaar te doen. Hulle word m.a.w. getaak om mekaar te bedien. Hierdie optrede is die logiese gevolg van hulle liefde vir mekaar en veronderstel, na die voorbeeld van Jesus, daad van selfopofferende diens.

Die gemeente se dienswerk is ook Christologies gefundeer en word van alle ander dienswerk onderskei in die onvoorwaardelike karakter wat dit openbaar.

In 13:34-35 en 15:12 is liefde dus met gehoorsame diens beskryf.

In die praktyk van die gemeente behels liefde die bereidheid om van eie belange af te sien, ten einde ander se belange hoër te ag. Hierdie gesindheid sou ook met ander woorde bv. lojaliteit, nederigheid, die aanvaarding van verantwoordelikheid vir mekaar ens. beskryf kon word. Liefde funksioneer op 'n interpersoonlike vlak en het die bevordering van die gemeente se belange in sy geheel ten doel. Die liefde vereis van gelowiges om tot mekaar se voordeel te handel, ongeag die situasie waarin hulle mag verkeer.

Dit spreek vanself dat dit slegs moontlik is indien Jesus die bepalende werklikheid in gelowiges se lewens is. Iemand wat liefhet, gee gestalte aan dit wat die Vader van hom/haar verwag. Daar is dus reeds 'n duidelike patroon deur die Vader en die Seun neergelê waarvolgens gehandel moet word ten einde die identiteit van die Goddelike familie te handhaaf.

3.4.4 Jesus se ἰδίους as vreugde- en liefdesgemeenskap

In die eksegesi van 13:1-17:26 het dit na vore gekom dat *vreugde en vrede* 'n alternatiewe leefwyse, uniek aan God se wêreld, verteenwoordig. Hierdie eienskap staan ook i.v.m. *die gemeente* se identiteit. Dit is nie eienskappe wat inherent deel van die kosmos is nie, maar slegs bekombaar is in 'n verbinding met Jesus.

Dit is telkens duidelik dat Jesus as die oorsaak van sy mense se blydschap uitgesonder word. Omdat Jesus se ἰδίους hulle in hierdie wêreld bevind, maar met 'n Goddelike perspektief leef, en daarom nie deel is van die den- en leefpatroon van hierdie wêreld nie, kan hulle Jesus se blydschap ontvang (17:13). Hierdie blydschap kan nie deur die wêreld ontvang word nie.

Ook in 16:21-22 is Jesus uitgesonder as die bron van die gemeente se vreugde. Die gemeente se bestaan gaan in hierdie wêreld dikwels met pyn en lyding gepaard. Nogtans leef die gemeente met die verwagting dat die vreugde sal deurbreek net soos wat blydschap volg nadat 'n pynlike geboorteproses afgehandel is. Daardie vreugde breek inderdaad vir Jesus se mense deur in hulle weersiens van Jesus en met die ervaring van die Parakleet se teenwoordigheid in hulle lewens. Die persoonlike verbinding tussen Jesus en sy 'eie' moet as die rede vir *die gemeente* se vreugde uitgesonder word.

Die rede vir *die gemeente* se blydschap in 15:10-12, is ewe-eens toe te skryf aan die teenwoordigheid van die Vader en die Seun in hulle lewens. Hierdie teenwoordigheid is die gevolg van *die gemeente* se gehoorsaamheid aan die liefdesgebod van Jesus. Jesus verseker sy eenheid met die Vader deur aan sy geboorte gehoorsaam te bly. Net so verseker die *ekklesia* hulle eenheid met Jesus deur sy gebod van die liefde te gehoorsaam. Blydschap is, net soos die voorafgaande kenmerke van die *ekklesia*, die resultaat van gesonde familieverhoudings wat o.a. uit liefde, gehoorsaamheid, gemeenskap, eenheid ens. bestaan. Vreugde word dus nie op sigself of vir 'n spesifieke doel gesoek nie. Dit is veel eerder die neweproduk van 'n gesonde

geloofslewe wat getuienis dra van 'n persoonlike verbinding tussen Jesus en sy mense. Die vreugde en vrede van die gemeente kan as die resultaat van die geestelike rykdomme bv. liefde, versorging, onderrig, leiding ens. wat die familie reeds in Jesus besit, beskou word.

Die vreugde en vrede van *die gemeente* word maklik deur die ongenaakbare omstandighede in die wêreld bedreig. In die eksegetiese proses is die haat van die kosmos juis as 'n negatiewe reaksie op die Jesus se boodskap uitgewys. Dit kan as 'n poging van die ongeloof gesien word om die vreugde met haat te smoor.

Die *vrede* wat Jesus op twee plekke in die afskeidsrede (16:33; 14:27) aan sy ἰδίους bemaak, is ook nie inherent deel van hierdie wêreld nie. In beide kontekste vorm emosionele vrees die rede waarom Jesus dit nodig ag om aan die gelowiges van sy vrede te voorsien. Hierdie vrees is die gevolg van 'n gevoel van *verlatenheid*. Dit word op beide plekke i.v.m. Jesus se terugkeer na die Vader gebring. Net soos met vreugde, word die vrede ook as *Jesus se vrede* uitgesonder. In 16:32 verwys Jesus na die kruisgebeure wat vir Hom op hande is en vir sy mense vrees sal meebring. Hulle sal deur die gebeure van die kruis uitmekaar gejaag word, terwyl Jesus klaarblyklik kalm sal bly. Die rede waarom Jesus só sal kan optree, skryf Hy aan sy Vader se teenwoordigheid toe. Die leemte wat die dissipels sal laat, sal nie 'n leemte t.o.v. die Vader se teenwoordigheid veroorsaak nie. Jesus se vrede bestaan dus uit die sekuriteit dat die Vader se teenwoordigheid by Hom gewaarborg is. Dit is die rede waarom Jesus Homself as die gelowiges se vrede aanbied. Sy teenwoordigheid by hulle (deur die Parakleet) is gewaarborg en behoort vir vrede, te midde van die verdrukking in die wêreld, te sorg.

Die vreugde en vrede wat die gelowiges ervaar verskil van enige vorm van vreugde en vrede wat hier op aarde bekend is. Omdat die Vader en die Seun uitsluitlik daarvoor verantwoordelik is, dra dit 'n eskatologiese karakter.

3.4.5 Jesus se ἰδίους as gebedsgemeenskap

Die verhouding tussen gelowiges en die onsigbare God is o.a. in die familiebeeld met die kommunikasieproses van 'n eerste-eeuse Mediterreense familie ontwikkel.

Die familiebeeld het aangetoon dat die kommunikasie tussen seuns en vaders destyds spontaan en openlik plaasgevind het. Hierdie eienskap is ook die kenmerk van die kommunikasie tussen die Seun (Jesus) en sy Vader (God) (17:1-26; 14:16). Jesus nader sy Vader met vrymoedigheid omdat Hy weet dat sy versoeke verhoor sal word en omdat daar 'n gemeenskaplikheid tussen hulle bestaan (17:10). Die familiebeeld vorm ook die agtergrond vir die kommunikasie tussen kinders, die Seun en die Vader.

In *die gemeente* word die kommunikasie tussen gelowiges en God met die tema van die gebed verwoord.

Verwysing na die gebede van gelowiges kom in drie hoofstukke van die afskeidsrede voor t.w. 14:13-14; 15:7, 16 en 16:23-26. Dit geskied teen die agtergrond van Jesus se terugkeer na sy Vader. Gelowiges word genooi om die Vader vrymoedig met enige versoek te nader. Opvallend van hierdie uitnodigings is die klaarblyklik onbeperkte verhooring van alle gebedsversoeke. Die vraag is of enige versoek van die gelowiges sonder meer deur die Vader toegestaan sal word?

'n Nuwe perspektief wat die gelowiges se gebede ná Jesus se vertrek kenmerk is dat versoeke voortaan *in die naam van Jesus* moet geskied. (14:13, 14; 15:16; 16:23, 24, 26). Hiermee is die aard van die gelowiges se gebede ná Jesus se vertrek na sy Vader aangedui. Om in Jesus se naam te bid beteken dat gebedsversoeke moet ooreenstem met dit waarvoor Jesus staan en onderworpe aan sy gesag moet bly. Jesus se mense kan die Vader met vrymoedigheid nader, maar hulle versoeke moet inpas en ooreenstem met Jesus se wil. Dit beteken m.a.w. nie dat alle versoeke sonder meer toegestaan sal word nie, maar slegs dié wat aansluit by die bevordering van die groter saak van God. Gebede is klaarblyklik nie bedoel om selfsugtige begeertes te bevredig nie en moet derhalwe God se sfeer verteenwoordig - m.a.w. moet voldoen aan die verwagting van iemand wat aan Jesus se gesag onderdanig is.

Dit bring die belangrike saak waarna dikwels reeds verwys is, weer na vore nl. die gehoorsaamheid in God se familie. Om in God se familie opgeneem te wees, vra van kinders om hulle liefde vir die Seun met gehoorsaamheid aan sy opdragte te betoon (15:10). Die implikasie van hierdie optrede is dat die kinders met hulle gehoorsaamheid 'n aanduiding gee dat hulle ook met die Vader in harmonie verkeer en gevolglik Hom met groot vrymoedigheid met hulle versoeke kan nader. Met hulle gehoorsaamheid aan Jesus se gebooie, volg die kinders in die spore van Jesus. Hyself het aan die kinders

'n voorbeeld van gehoorsaamheid aan die Vader se bevel gestel (15:10). Gehoorsaamheid sorg vir vrymoedigheid.

Die vraag kan weer gevra word of 'n verdienstegodsdiens nie hierin bespeur word nie. Die familiebeeld waarmee *die gemeente* beskryf word, gee egter perspektief op die saak. Dan is dit duidelik dat onderlinge liefde alle verhoudings kenmerk sodat die kinders se gehoorsaamheid aan die Vader bloot as hulle reaksie op sy liefde vertolk word. Daar is dus nie hier sprake van 'n verdienstegodsdiens nie, maar die kinders se gehoorsaamheid moet in die lig van die harmonie in die familie verstaan word.

In 16:23 kom 'n verdere perspektief in die kommunikasieproses tussen Jesus se mense en die Vader na vore. Ten tye van Jesus se aardse bestaan kon sy mense Hom direk en openlik met enige vraag of versoek nader. Ná sy terugkeer na die Vader is Hy weens sy fisiese afwesigheid nie meer beskikbaar om direk genader te word nie. Jesus se afwesigheid hoef egter geen krisis vir sy mense in te hou nie. Danksy die liefdevolle verhouding tussen die Vader, Seun en gelowiges is dit voortaan vir hulle moontlik om self die Vader direk te nader (16:27). Die Seun hoef derhalwe nie meer namens sy mense by die Vader vir hulle in te tree nie (16:26). Dié weg is nou self vir hulle toeganklik. Op hierdie wyse word *die gemeente* se vreugde aangevul en volkome afgerond (16:24).

Ten einde die Vader direk te kan nader en hulle verwagtinge op die Vader alleen te vestig, vra van die kinders 'n sekere geestesingesteldheid. Van kinders word 'n gesindheid van afhanklikheid van die Vader verwag. Dit is 'n gesindheid eie aan kindwees. Die Vader is ryk en kan in alle nood en behoeftes van sy kinders voorsien. Van die kinders word verwag om Hom daarvoor te vertrou. Hier sluit die gelowiges se kommunikasie met God (gebed) hulle geloof in Hom bymekaar aan. Gehoorsaamheid aan Jesus se wil, waarmee hulle terselfdertyd ook hulle liefde vir Hom illustreer, bevestig hulle geloof in die Vader. Afhanklikheid van die Vader gaan dus gepaard met die geloofsgemeenskap se gehoorsaamheid aan die Seun. Indien daar gevra word waaruit *die gemeente* se gehoorsaamheid moet bestaan, moet die gebod van die liefde, soos deur Jesus self gedemonstreer, genoem word. Op hierdie wyse bly gelowiges in God se sfeer en kan hulle die Vader met vrymoedigheid nader om in hulle behoeftes te voorsien.

Om deur die geloof in Jesus te bly en gevolglik ook vrug te dra (15:16), vorm die basis van 'n lewende verhouding met God. Dit beteken om in die teenwoordigheid van God te leef wat direkte toegang tot die Vader 'n voortdurende werklikheid vir die *gemeente* maak. Soos met die kenmerk

van die vreugde, leef God se mense ook hier met die *coram Deo* - dimensie. Hierdie wete is bepalend vir die spiritualiteit van God se mense.

3.4.6 Jesus se ἰδίους as 'n gemeenskap van onderrig

In 13:13-14 noem Jesus Homself met die benaming waarmee die dissipels Hom geïdentifiseer het nl. διδάσκαλος.

Volgens 6:45-46 tree Jesus as die bemiddelaar op tussen die Vader en diegene wat van Hom wil leer. Dit is die rede waarom διδάσκαλος as een van die sentrale titels vir Jesus in die evangelie beskou kan word. Jesus se onderrig vir sy aardse bediening, is deur sy Sender nl. die Vader self behartig (17:16e.v.).

Met die bespreking van die familiebeeld tydens die eksegetiese proses is aangetoon dat beide vaders en moeders of persone deur hulle aangewys, vir die opvoeding van kinders in die eerste-eeuse Mediterreense konteks verantwoordelik was. Onderrig het volgens die gebruike van die familie geskied. Vaders was hoofsaaklik vir die onderrig van die seuns verantwoordelik. Dit het streng volgens die karakter en gebruike van die familie plaasgevind. 'n Individuele lid van die familie kon sy eie identiteit binne die raamwerk en gedrag van die ander lede van die gesin vind. Vaders en oudste seuns het 'n belangrike rol in die vestiging van die familie se identiteit gespeel. Hulle het in belang van die groep as geheel gehandel en is as die verteenwoordigers van die familie gesien.

Hierdie onderrigsituasie word o.a. metafories in hoofstuk 5:17-30 beskryf. Aangesien hierdie hoofstuk nie binne die bestek van die eksegetiese proses val nie, kan 'n kort oorsig oor die inhoud daarvan, moontlik verdere lig werp en insig bied op die tema onder bespreking.

In genoemde hoofstuk word die intieme verhouding tussen die Vader en die Seun beklemtoon (5:19-23). Jesus wys die Jode op 'n gewone familieverhouding bestaande uit 'n vader en sy seun en aktiveer daarmee sy verhouding met sy Vader. Jesus motiveer sy aanspraak om as God se Seun geïdentifiseer te word by wyse van die onderrigsituasie in 'n eerste-eeuse Mediterreense familie. Deur 'n aardse familie metafories met die wêreld van 'bo' d.w.s. die hemel te verbind, kan Hy God as 'n Vader en Homself as 'n Seun in die familie uitsonder. Die Vader word as die dominante figuur uitgewys wat uit liefde vir sy Seun aan Hom alles toon (5:20). Dit kan as

deel van die onderrigproses gesien word aangesien dit kennis veronderstel waarmee die Seun verder kon handel. Die Seun word gewys op dinge om te doen, wat die Vader ook doen. Derhalwe word die Seun net soos die Vader deur mense geëer. Opsommend kan volstaan word deur te sê dat 5:18-23 'n metaforiese verslag weerspieël van 'n seun wat deur sy vader onderrig is.

Wat verder tussen Jesus en die dissipels plaasvind word gedeeltelik i.t.v. 'n onderrigsituasie en met terminologie eie aan die onderrig beskryf. Jesus se optrede as διδάσκαλος word in die afskeidsrede as geheel treffend geïllustreer met die voorbereiding van sy mense op sy vertrek.

Jesus gaan in die onderrig van sy ἰδίους op verskeie maniere te werk. Dit geskied o.a. deur aan hulle *sekere dinge te toon* soos bv. in 14:8-9 waar die dissipels 'n versoek tot Jesus rig om aan hulle die Vader te toon. Die implikasie van hierdie versoek is dat daar 'n gebrek aan kennis onder Jesus se ἰδίους bestaan wat met sy onderrig aan hulle aangevul moet word. Hiervolgens kan gesê word dat Jesus se woorde 'n informatiewe karakter openbaar wat die verbreding van die gelowiges se kognitiewe kennis as doel het. Kognitiewe kennis is egter nie die doel op sigself nie aangesien geloofskennis hiermee gestimuleer word.

Jesus se woorde vervul op sigself ook die funksie van onderrig. Dit is met sy woorde (wat sy onderrig impliseer) dat Jesus nie alleen sy mense op sy weggaan voorberei nie, maar ook hulle verdere gedrag en optrede bepaal (15:7). Jesus stel dit as vereiste dat sy woorde in die dissipels moet bly, m.a.w. dat hulle dit moet glo en daarvolgens moet lewe. Met hierdie informatiewe eienskap van Jesus se onderrig het sy woorde 'n bepalende en vormende invloed op die lewe van sy mense. Die doel wat Jesus met sy onderrig wou bereik kan stellig as die vestiging en uitbreiding van geloof uitgesonder word. Sy mense moes Hom *sien* en *hoor* vir wie Hy is nl. die Seun van die Vader. Dit is waarom *sien* en *hoor* vroeër reeds as sinonieme vir geloof uitgesonder is. Die teenoorgestelde is ewe-eens waar: Diegene wat sy woorde nie ontvang en daarvolgens handel nie, word nie as sy ἰδίους geïdentifiseer nie (14:24).

Ná Jesus se vertrek neem die Parakleet die funksie van onderrig by Hom oor (14:26). Die Parakleet se onderrigtaak bestaan hoofsaaklik uit twee dele: Die wêreld word deur Hom oortuig van sonde, geregtigheid en oordeel (16:8), terwyl Jesus se mense deur die Parakleet aan al Jesus se woorde herinner sal word (14:26). Die Parakleet verseker hiermee die bron van *die gemeente* se voortbestaan.

Samevattend kan gesê word dat die familiebeeld die ideale agtergrond bied waarteen die Seun se onderrigtaak in die evangelie uitgebeeld word. As gestuurde van die Vader tree Hy op volgens die instruksies waarmee sy Vader Hom onderrig het. Op sy beurt onderrig Hy weer sy ἰδίους met gebruikmaking van 'n verskeidenheid metodes bv. deur hulle op sekere dinge te wys, te laat sien, hoor ens. ten einde geloof in hulle te vestig. Die Parakleet sit die onderrigtaak ná die Seun se vertrek voort.

3.4.7 Jesus se ἰδίους as 'n pneumatologiese gemeenskap

Die pneumatologiese eienskap van *die gemeente* erken die teenwoordigheid en leiding van die Heilige Gees in die midde van God se mense. Die volgende vyf Skrifgedeeltes is in drie hoofstukke tydens die eksegetiese proses uitgewys as gedeeltes wat verwysings na die Parakleet bevat:

- 14:16-17, 26;
- 15:26;
- 16:7b-11, 13-15.

Alhoewel die Gees nie in die familiemetafoor direk met 'n familieterm bv. seun, vader of kind geassosieer word nie, onthul die funksionele rol van die Parakleet sy verhouding met die Vader en die Seun onmiskenbaar.

Die benaming παράκλητος, afgelei van die werkwoord παρακαλέω dra in die passief die betekenis: 'die een wat geroep is'. Die Parakleet vervul dan die rol van 'n bemiddelaar of tussenganger wat dan ook die juiste betekenis van die woord Parakleet weerspieël. Die benaming 'trooster' is as 'n sekondêre betekenis van die woord Parakleet geïdentifiseer.

Vervolgens kan by wyse van opsomming die kern van die eksegetiese gegewens uit elk van bg. skrifgedeeltes onderstreep word ten einde die Parakleet se funksie en betrokkenheid in *die gemeente* aan te dui.

In 14:16, 17 is geen definitiewe aktiwiteit van die Parakleet opgelet nie. Hierdie gedeelte maak Jesus se belofte van die Parakleet se koms bekend. Die Parakleet word as 'n gawe van die Vader, op versoek van Jesus, aan die agtergeblewe dissipels voorsien. God se mense is, weens hulle verhouding met die Vader en die Seun in staat om die Parakleet te kan ontvang. Hierin

onderskei *die gemeente* homself van die wêreld, wat a.g.v. 'n gebrek aan geloof in Jesus, nie deel van God se familie is nie en gevolglik ook nie die Gees van God kan ontvang nie. Die identiteit van beide die kosmos en *die gemeente* word deur die Gees van God onderskei. Eg. vanweë die afwesigheid van die Gees en lg. vanweë die inwoning van die Gees. Die beskrywing van die Parakleet as die Gees van die waarheid en die feit dat Hy met Jesus se mense is, bied genoeg rede om Hom as 'n Trooster te identifiseer. Die Parakleet openbaar 'menslike' eienskappe. Só word Hy bv. met die menslike eienskappe van troos, onderrig, bewaring en herinner, bekendgestel. Hy moet daarom, alhoewel onsigbaar omdat Hy Gees is, tog as 'n persoon beskou word. As persoon is Hy iemand wat met sy teenwoordigheid troos en beskerming aan *die gemeente* bied.

In die tweede vermelding van die Parakleet (14:26), is sy funksie met twee uitdrukkings beskryf nl. *onderrig* (διδάξει) en *herinnering* (ὑπομνήσει) aan Jesus se woorde. Hiermee is *die gemeente* bemaagtig vir sy optrede in die wêreld. God se mense word danksy die Gees voortdurend bewus gemaak van Jesus se woorde en kan dus sy eie optrede daarvolgens rig. Met hierdie beskrywing is weer eens duidelik gemaak dat die Gees nie met 'n eie agenda optree nie. Die reeds bestaande openbaring van Jesus word slegs herhaal en moontlik verdiep. Geen nuwe inligting word deur die Gees voorsien nie.

Die derde aankondiging van die Parakleet (15:26e.v.), sluit by sy vorige funksie aan nl. om *die gemeente* aan Jesus se woord te herinner (14:26). Die verskil wat egter uitgewys is, is dat die getuienis van Jesus se woorde nie uitsluitlik t.w.v. God se mense geskied nie, maar op die buitestaanders gerig is. Die *gemeente* se taak (getuienis) sluit ewe-eens by dié van die Parakleet aan en weerspieël sy betrokkenheid by die wêreld teenoor wie 'n getuienis van Jesus gelewer word. *'n Deurlopende getuienislyn* is vanaf 15:24 opgelet: Jesus se optrede (dade) onder mense getuig van wie Hy is en onderskei Hom van enige ander persoon se optrede. Jesus bevestig dus sy identiteit met sy optrede. Hierdie getuienis word deur die Parakleet voortgesit en mond uiteindelik uit in die optrede van sy mense wie se optrede niks anders as 'n heenwysing na Jesus is nie.

Opgesom lyk hierdie getuienislyn soos volg:

- Jesus se dade getuig van Homself (15:24)
- Die Parakleet getuig ook van Jesus (15:26)
- Die gelowiges getuig ook van Jesus (15:27)

Daar bestaan dus 'n gesamentlike doelwit in die familie van God teenoor die wêreld. Hierdie beskrywing van die Parakleet veronderstel sy teenwoordigheid in *die gemeente*. Die Gees lewer sy getuienis d.m.v. die getuienis en woorde van God se . Hierdie getuienis word te midde van 'n vyandige wêreld gelewer (16:1e.v.). In die historiese situasie van die eerste gelowiges is die juridiese omstandighede van 'n hof te bedink. Die forensiese funksie van die Parakleet pas in by die semantiese betekenis van die benaming Parakleet, wat in Latyn ook met *advocatus* vertaal kan word en die behartiging van die verdediging (in 'n hofsaak) veronderstel.

Vierdens (16:7-11) is die funksie van die Parakleet uitgewys as die *skuldigbevinding* (ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας) m.a.w die ontmaskering van die wêreld se sonde ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ, van ongeregtheid (ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ὑπάγω) en van oordeel (ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται).

Die Parakleet tree hier op as God se aanklaer. Die Parakleet sit in 'n sekere sin die aanklagte wat die wêreld teen Jesus ingebring het voort. Nou is die rolle egter omgekeer. Die wêreld bevind hom in die beskuldigdebank wanneer die Parakleet as God se Eiser optree. Die Parakleet staan *die gemeente* ook in hierdie opsig by. Die aanklagte wat die wêreld teen Jesus se mense inbring, word deur die Gees omgedraai sodat *die gemeente* ook nou as aanklaer teen die wêreld begin optree.

In 16:13-14 word die Parakleet vir oulaas weer i.v.m. onderrig uitgebeeld. Hierdie laaste stelling aangaande die Parakleet sluit in 'n sekere sin aan by die voriges in 14:16 en 26. Die Parakleet se vervanging van Jesus nadat Hy na sy Vader teruggekeer het, staan hier op die voorgrond. In aansluiting by die vorige vermelding dat die Gees Jesus se mense aan sy woorde sal herinner, word hier verder gegaan en die taak van die Parakleet uitgebrei met die aankondiging dat Hy die *gemeente* in die waarheid sal lei. Sy taak is om die *gemeente* te begelei deur die ware weg aan hulle uit te wys.

Samevattend:

Die Parakleet se verhouding met Jesus se $\text{idíou}\varsigma$:

- By hulle sal inwoon en teenwoordig bly (14:16)
- Sal hulle in alles onderrig (14:26)
- Sal hulle in die waarheid lei (16:13)
- Sal aan hulle die toekomstige dinge meedeel (16:13)
- Sal aan hulle bekend maak wat aan Jesus behoort (16:14)
- Sal hulle herinner aan alles wat Jesus gesê het (14:26)
- Sal alleen spreek wat Hy gehoor het en niks uit sy eie sê nie (16:13).

Die Parakleet se verhouding tot die wêreld:

- Die wêreld verkeerd bewys t.o.v. sonde, geregtigheid en oordeel (16:8-11)
- Die wêreld kan die Parakleet nie ontvang nie (14:17)
- Die wêreld verwerp die Parakleet (15:26)

Die Parakleet se taak t.o.v. die wêreld is dus uitgewys as een van skuldigbevinding en oordeel.

Die Parakleet se verhouding tot Jesus:

Hier het die Parakleet slegs die oogmerk om Jesus te verheerlik (16:14) en namens Hom te getuig (15:26). Die Parakleet het die taak om Jesus, ná sy vertrek steeds 'sigbaar' te hou. Die enigste manier waarop die Parakleet dit kan doen is om deur die lewe van Jesus se mense 'n getuienis teenoor die wêreld uit te dra. Die implikasie vir die *ekklesia* is dat die Gees deur mense werk. Gelowiges sal dus bewus en sensitief moet bly vir die maniere waarop die Gees hulle wil gebruik.

Die Parakleet se verhouding tot die Vader:

Die Gees gaan van die Vader uit (16:26)

Die Gees van God is dus in vier verhoudings betrokke is: Met die Vader, Jesus, *die gemeente* en die wêreld. Die Gees se betrokkenheid in al die verhoudings, maar veral by *die gemeente*, is opvallend. Gelowiges kan met die wete lewe dat die Gees van God werksaam is in God se mense. Die

Gees is by uitstek verantwoordelik vir die groei van die geloofsgemeenskap. Dit is die Gees se taak om 'n nuwe lewe met 'n geestelike geboorte van 'bo' (3:1-8) te bewerk.

Verder is die Gees verantwoordelik om die gelowiges aan alles wat Jesus gesê het te herinner. In aansluiting by die optrede van die Parakleet self, kan alles wat Jesus gesê het moontlik in drie breë kategorieë ingedeel word:

- Woorde van troos
- Woorde van bemoediging
- Woorde van vermaning

Nêrens word egter vermeld hoe die Gees presies te werk gaan in die uitvoering van hierdie funksies nie. Dit word bv. nie duidelik gesê of die Gees se leiding uitsluitlik indirek d.w.s. deur die woorde van mense wat daarop aanspraak maak dat hulle deur die Gees gelei word, of moontlik direk d.w.s. deur 'n innerlike verligting, plaasvind nie. Die *gemeente* kan aanvaar dat die Gees op beide maniere werk. Die toets waaraan die egtheid van die direkte of innerlike leiding van die Gees onderwerp moet word, is om te bepaal of die openbaring van Jesus enigsins weerspreek word. Omdat die Gees nie uit sy eie getuig nie, maar slegs Jesus se getuienis herhaal, sal geen ander getuienis as slegs dié van Jesus deur *die gemeente* aanvaar kan word nie. Om die Gees dus in beheer te stel, beteken om nader aan Jesus self te kom. Dit is die Gees se doel is om die *gemeente* volgens Jesus se woorde te oriënteer.

Slegs 'n gemeenskap wat die getuienis van die Gees se teenwoordigheid dra, kan terselfderyd as 'n getuie optree om die ongelowige wêreld aan sonde skuldig te bewys.

'n Baie intieme verband tussen die sending van die Gees in die wêreld en die sending van Jesus se mense na die ongelowige wêreld is uitgewys. Die Gees neem God se openbaring soos vergestalt in Jesus, en bemiddel dit deur *die gemeente* aan die wêreld. Hier werk die Gees dus indirek (deur mense) na die wêreld.

Ten slotte kan gesê word dat die Parakleet se teenwoordigheid in *die gemeente* as 'n kontinuering van Jesus se teenwoordigheid by sy mense (in 'n ander gestalte) verstaan kan word. As Jesus in 17:8 verklaar ὅτι τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκάς μοι δέδωκάς αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας in dit in 17:26 op 'n ander manier σὲ nl. καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ἧ καὶ ἐν αὐτοῖς. dan word besef dat Jesus eintlik self sy missie in die wêreld kontinueer. Die Gees neem

m.a.w. die bemiddeling van Jesus by die wêreld en kontinueer dit d.m.v. die *ekklesia*. Deur die aktiwiteite van die gelowiges moet Jesus sigbaar aan die wêreld geopenbaar word.

Die teenwoordigheid en aktiewe betrokkenheid van die Gees onderskei *die gemeente* van enige ander organisasie. Dit moet deeglik in gedagte gehou word indien daar oor die vernuwing van die gemeentelike gestalte van *die ekklesia* gepraat word. Waar organisasies kan verander met die implementering van strategieë of met die opleiding en motivering van personeel, moet die geloofsgemeenskap ook reken met die f Gees se teenwoordigheid, leiding en oortuiging, sonder wie geen vernuwing moontlik is nie.

Dit sou op 'n groot misverstand dui indien die werk van die Heilige Gees in *die gemeente* misken of onderskat word. Met die uiteensetting van die Gees se werk in gedagte, kan gesê word dat God inderdaad self verantwoordelikheid aanvaar vir die effektiwiteit van die heil. Die bediening van God se mense steun in sy geheel op die werking van die Heilige Gees. Dit beteken dat die proses om die evangelie te kommunikeer en die gestaltegewing van die geloof hiermee volkome afhanklik gestel word aan die werking van die Heilige Gees.

3.4.8 Jesus se ἰδίους as missionêre gemeenskap

In hoofstuk 17 word Jesus vyf keer as 'n Gestuurde (ἀπέστειλας) van die Vader geïdentifiseer (17:3, 8, 18, 21, 22). Die rede vir Jesus se sending na die wêreld setel in die liefde van God vir die kosmos (3:16). God wou die wêreld red en daarvoor was die inkarnasie van die Seun 'n onmisbare skakel in die reddingsplan.

As Gestuurde verteenwoordig Jesus die Vader en die wêreld van die 'bo' in hierdie wêreld van die 'onder'. As Jesus dus as Gestuurde optree, doen Hy dit nie met sy eie agenda nie, maar is sy woorde en optrede verteenwoordigend van sy Sender nl. die Vader (14:9-11; 15:23). In Jesus se woorde en daade kan die Vader self geken en ervaar word (17:8). Die implikasie hiervan is dat die Sender in die Gestuurde herken kan word. Die familiebeeld van die onderrig het juis aangedui dat die Seun volledig deur die Vader ingelig is en dus toegerus was vir sy sending. In Jesus se volledige gehoorsaamheid aan die Vader se opdragte, is die familiebeeld van die eerste eeu herken. Jesus se gehoorsaamheid was eie aan die

verwagtinge wat aan 'n seun in die eerste eeuse familie-opset getel is. As gehoorsame Seun van die Vader het Jesus sy liefde aan die Vader bewys en Hom geëer deur sy gesag te aanvaar en te doen soos sy Vader ook sou gedoen het. Hierdie gehoorsaamheid van Jesus is kragtig deur Hom verduidelik met die twee beelde van διδάσκαλος/ κύριος en δοῦλος/ἀπόστολος.(13:13-16). 'n Slaaf is veronderstel om net soos sy heer op te tree en 'n agent net soos die een wat hom/haar gestuur het.

Indien liefde as motief vir die Vader se sending van sy Seun uitgesonder is, spreek dit vanself dat die intieme eenheid tussen die lede van die familie (14:10), vir Jesus ook met liefde sou laat optree. Dit is inderdaad die geval as Jesus die motief van sy optrede verklaar (15:9-10). Liefde het nie alleen die verhouding tussen die Vader en Jesus bepaal nie, maar is ook die dryfkrag vir Jesus se eie optrede. Liefde word ook nou die bepalende motief vir die verhouding tussen Jesus en sy ἰδίους. Omdat die Seun se liefde die posisie van mense verander het m.a.w. vyande van God omskep het tot familie van God, tree hulle volgens die gebruike en identiteit van die familie op. Die verhouding tussen die Vader en die Seun word as maatstaf geneem waarvolgens Jesus se mense allereers teenoor mekaar (13:34) optree.

Die vraag kan gevra word of Jesus se ἰδίους ook teenoor die wêreld d.w.s. buitestaanders van die familie, met dieselfde liefde as Jesus moet optree. In die eksegetiese proses is verskillende standpunte hieroor genoem en tog is dit in die familieopset duidelik dat van Jesus se ἰδίους geen ander optrede verwag kan word as dit wat Hy self ook sou gelewer het nie. Dit is nie alleen die Seun se liefde wat sy ἰδίους met liefde teenoor mekaar laat optree nie, maar hierdie onderlinge optrede bevat ook 'n sterk element van evangelisasie ten einde buitestaanders tot die familie van God te oorrede (13:35; 17:21, 23). Dit is eers wanneer die liefde *die gemeente* van binne deursuur en die identiteit van God se mense daarmee bepaal is, dat hy met dieselfde liefde na buite kan beweeg om 'n verskil in die wêreld te maak.

Hierdie patroon herhaal homself met die aankondiging in 17:18 dat Jesus sy ἰδίους na die wêreld stuur soos (καθὼς) wat die Vader Hom na die wêreld gestuur het. Die ooreenkoms tussen Jesus se sending en dié van sy mense is opvallend. Soos wat Jesus deur die Vader gestuur is, só word sy mense deur Jesus gestuur. Die 'soos' karakter van *die gemeente* se sending veronderstel 'n parallel tussen die sendings van Jesus en sy mense. Dit is as die Christologiese begroning van die ekklesia se missiologiese arbeid aangeteken. Daarvolgens kan gesê word dat *die gemeente* se sending nie 'n

alternatiewe sending verteenwoordig nie, maar as 'n kontinuering van Jesus se sending gesien moet word. In die optrede van sy mense is hulle sender (Jesus) ook herkenbaar. Hierdie verwantskap tussen Jesus se werk en dié van sy mense is ook duidelik in 14:12e.v. uitgewys. Dit word deur Jesus as dieselfde werk geïdentifiseer. Trouens die werk van *die gemeente* het volgens Jesus die potensiaal om selfs 'groter' as sy eie te wees. In die eksegese is hierdie 'groter' werk as die 'sendingsuksesse' van God se mense geïdentifiseer. Hiermee is die blik van die gemeente voortdurend na buite - op die buitestaanders - gefokus ten einde hulle met die goeie nuus van Jesus te bereik.

Waar die afskeidsrede (13:31-16:33) as die voorbereiding van Jesus se mense vir hulle sending in die wêreld beskou is, is hoofstuk 17 gesien as hulle formele aanstelling waarna hulle sou uitgaan om Hom in die wêreld te verteenwoordig. Hoofstuk 17 plaas m.a.w. die sending van Jesus se mense in perspektief.

Alvorens Jesus sy mense in die wêreld kon uitstuur, moes die noodsaaklike stap eers volg om hulle vir hierdie taak af te sonder (ἀγίασον). Jesus vind dit derhalwe nodig om sy Vader te versoek om sy mense in die waarheid te heilig (17:17). Dit val op dat Jesus nie sy Vader versoek om hulle uit die wêreld te onttrek nie, maar wel van die wêreld af te sonder. Hierdie versoek bevestig die identiteit van die gemeente nl. dat hulle wel in die wêreld optree, maar tot die goddelike sfeer behoort en derhalwe nie volgens die patroon van die wêreld lewe nie. Hulle behoort aan God en moet in hierdie wêreld bly om 'n alternatiewe lewe te demonstreer. Sonder hierdie toewyding aan Hom, sou hulle nie aan die eise van hulle sending kon voldoen nie.

Die vermelding van die uitstuur van Jesus se mense in 17:18 moet waarskynlik in kombinasie met die historiese gebeurtenis in 20:21 self gelees word. Die sending van Jesus se ἰδίους na die wêreld is sodoende Christologies begrond.

Soos Jesus, kan die gemeente ook nie sonder die Gees van God sy taak in die wêreld verrig nie. Daarom ontvang beide Jesus en sy mense die Heilige Gees (20:22). Die ontvangs van die Gees in 20:22 moet teen die agtergrond van die Parakleet se funksie in 14:17 verstaan word nl. dat Hy in Jesus se mense teenwoordig sal wees. Ook die Gees se optrede in 16:8-11 wat uit die skuldigbevinding van die wêreld bestaan, moet hiermee saam gelees word.

Jesus se mense se optrede teenoor die wêreld sluit by dié van Jesus aan omdat die Gees Jesus se bediening deur die gemeente voortsit. In 20:23 word dit bevestig deurdat die gemeente met die gesag beklee word om mense hulle sonde te vergeef al dan nie. Uit 20:21 kan gesê word dat die sending van God se mense op die lees van Jesus se sending na die wêreld geskoei is.

Samevattend kan 'n geheelbeeld van Jesus se bediening moontlik die kenmerk van *die gemeente* as missionêre gemeenskap in perspektief stel. In 3:17-21 word 'n aanduiding gegee van die skeiding wat in hierdie wêreld voltrek sal word. Dit is 'n skeiding tussen lig en duisternis. Soos telkens in die eksegetiese proses aangedui is, loop hierdie dualisme regdeur die evangelie. In 9:39-41 identifiseer Jesus Homself as die een wat vir die skeiding verantwoordelik is. Hierdie skeidingsproses word uitgesonder as die rede vir die inkarnasie van God se Seun. Die doel van Jesus se sending was om kontak tussen die 'bo' en die 'onder' te bewerkstellig sodat die Vader geopenbaar en mense tot geloof in Hom kon kom. Jesus se sending het dus 'n soteriologiese oogmerk wat noodwendig tot 'n skeiding tussen mense sou lei. Die wêreld kon slegs met geloof of ongeloof op Jesus se sending reageer.

Jesus se sending van die Vader verloop derhalwe tot op 'n gegewe punt in die geskiedenis waarna Hy die verantwoordelikheid aan *die gemeente* oordra om daarmee voort te gaan. Beide sendings het dieselfde oogmerke en karakter. Soos Jesus, het ook sy mense die wêreld as hulle bestemming waarheen hulle gestuur word om hulle getuie te lewer. Hoewel daar o.a. 'n negatiewe konnotasie aan die begrip 'wêreld' kleef en dikwels as 'n simbool van ongeloof en vyandskap jeens God gesien word, huiwer Jesus nie in sy eie sending nie. Daar is by Hom ook nie onsekerheid of Hy sy ἰδίους met die opdrag om sy sending te kontinueer moet agterlaat nie.

Ten spyte van die haat en teenkanting van die wêreld kan die gemeente reken op God se bewaring onder hierdie moeilike omstandighede (17:15). Aanvanklik, ten tye van sy aardse verblyf, was Jesus self vir *die gemeente* se bewaring verantwoordelik (17:12). Sy mense het met die versekering geleef dat niemand hulle uit sy hand sou ruk nie. Met sy terugkeer na die hemel het Jesus hierdie taak aan die Vader oorgedra (17:11). Dit is hierdie bewaring wat terselfdertyd ook vir die eenheid in die familie sou sorg. Daar bestaan dus 'n direkte verband tussen die eenheid en die liefde.

Die doel wat Jesus met sy uitreik na die wêreld het, is om die Vader aan hulle te openbaar ten einde die wêreld tot geloof in Hom oor te haal. Sy doel was m.a.w. om die wêreld te oorreed om sy wêreldse identiteit te laat

vaar en oor te skuif na die goddelike sfeer. Jesus se sending vertoon 'n openbarende en soteriologiese karakter. Dit is terselfdertyd ook die karakter wat *die gemeente* se sending na die wêreld openbaar. Daarom kan gesê word dat *die gemeente* in sy wese missionêr ingestel is. God se mense het een taak nl. om die Vader te openbaar en die wêreld met Jesus te konfronteer ten einde hulle oor te haal om Jesus te aanvaar en sodoende verlossing te ontvang. Iemand wat Jesus in die geloof aanvaar, word deel van God se familie en gevolglik in die gemeente opgeneem. Hy of sy ontvang terselfdertyd die opdrag om soos Jesus te leef m.a.w. om as verteenwoordiger van Jesus na die wêreld gestuur te word. Die gemeente is by die fisiese sowel as die geestelike nood van mense betrokke. Na die voorbeeld van Jesus word *die gemeente* geroep om dienend betrokke te raak deur ander se belange hoër as sy eie te stel. Met die uitvoering van hierdie doel word die sender van die gemeente nl. Jesus, verheerlik (17:10). Op hierdie wyse word sy missie gekontinueer.

Die implikasie van *die gemeente* se optrede is dat hy, soos sy sender, ook skeiding tussen goed en sleg en tussen geloof en ongeloof bring. Volgens 17:14 is dit duidelik dat Jesus se ἰδίους enersyds haat en teenkanting van die wêreld ontlok, maar andersyds ook aanleiding tot geloof sal gee (17:20). Die vraag ontstaan na die wyse waarop *die gemeente* sy sendingtaak in die wêreld uitvoer. Die belangrike rol wat Jesus se *woorde* in hierdie verband speel is duidelik uitgewys en moet as 'n belangrike faktor in hierdie proses beskou word. Jesus het sy woorde aan sy mense gegee (15:7; 17:8) en Homself met sy woorde geïdentifiseer. Anders gesê: Jesus het in sy woorde Homself aan *die gemeente* gegee. In sy woorde kon sy mense Hom sien en hoor. In sy woorde het Hy Homself, maar ook die Vader, geopenbaar. As God se mense dan met hierdie woorde na die wêreld gaan, is dit inderwaarheid Jesus en die Vader wat self wat aan die wêreld geopenbaar word. Jesus se woorde het 'n dinamiese uitwerking en vormende krag op mense se lewens omdat hulle met die aanvaarding daarvan aan Jesus self verbind word.

Die vraag na *die gemeente* se identiteit sluit aan by sy missionêre gerigtheid op die wêreld.

In sy missionêre arbeid gaan dit vir die gemeente om 'n *kerugmatiese diens* aan die wêreld te lewer. Daarmee word die verkondiging of bekendmaking van die evangelieboodskap aangaande Jesus se verlossing bedoel. Dit is 'n aksie wat o.a. uit die prediking van die Woord bestaan, maar ook alle aktiwiteite insluit wat ten doel het om God te openbaar en sy boodskap

hoorbaar en verstaanbaar aan mense deur te gee. Dit gaan dus om die verspreiding van kennis aangaande God oor die hele wêreld ten einde geloof te aktiveer en 'n persoonlike verhouding tussen Jesus en mense te vestig. In sy wese is dit 'n eenvoudige boodskap wat oor Jesus van Nasaret handel, deur wie se uitsluitlike optrede die lewe toeganklik is (14:6).

In die praktyk word hierdie boodskap selde sonder die bemiddeling van 'n persoon wat daarvoor praat/preek oorgedra. Dit is belangrik dat die oordrag méér as bloot die oordrag van woorde behels. Die persoonlike betrokkenheid by die woorde, m.a.w. die lewering van 'n getuigenis en met die gesindheid van liefde geskied, is bepalend vir die geloofwaardige ontvangs daarvan.

3.4.9 Jesus se ἰδίους as 'n eskatologiese gemeenskap

Die goue draad wat deur die hele evangelie van Johannes vleg, is dat Jesus se inkarnasie 'n nuwe toekoms vir sy ἰδίους geopen het. Daarom is gesê dat Johannes in sy evangelie allereers 'n heilsboodskap verkondig.

In die afskeidsrede is die eskatologiese verwagting van die dissipels deur twee komponente bepaal:

1. Hulle onmiddellike toekomsverwagting: Dit bestaan uit Jesus se *afskied en sy terugkeer* na die Vader. In die afskeidsrede is Jesus juis besig om sy mense vir die oomblik van skeiding voor te berei.
2. Hulle verwagting om weer binne die afsienbare toekoms sy teenwoordigheid te ervaar: Dit bestaan uit die elemente van Jesus se opstanding uit die dood, die koms van Parakleet en in die *parousia*.

Bg. twee komponente verkeer met mekaar in spanning verteenwoordig twee tydperke in Jesus se lewe nl. sy tyd op die aarde en dié by die Vader.

Die allernouste verwantskap is uitgewys tussen *Jesus se lewe op die aarde en die eskatologiese verwagting van die dissipels*.

Op drie plekke in die afskeidsrede is die dissipels se toekoms in verband met Jesus se lewe gebring en is hulle toekomstige gemeenskap met Hom verbind met gebeure wat vir iewers in die toekoms bestem is en aangedui word met: *ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ* (14:20; 16:23, 26). 'Daardie dag' is

telkens met Jesus se terugkeer na sy dissipels verbind. Vir hulle was dit dus 'n aanduiding van 'n gebeurtenis in die toekoms. Die eksegetiese proses het 'n onsekerheid oor die tydstop van Jesus se terugkeer uitgewys. Die vraag is telkens gevra of Jesus se terugkeer met sy opstanding uit die dood, of met sy *parousia* in verband gebring moes word. In 14:19 en 16:16-22 is die dissipels se weersiens van Jesus uitgedruk met *μικρόν* (klein tydjie). In 14:18,19 is die invloed van die Paasgebeure duidelik herken, veral omdat die lewe van die gelowiges saam met die terugkeer van Jesus vermeld is. En tog is dit ook as die taal van die *parousia* daarin herken. In 16:16 het twee kort tydjes Jesus se kontak met die dissipels eerstens verbreek en ook weer herstel. Eg. is vertolk as sy sterwe en lg. as sy opstanding. Die oënskynlike diskrepansie tussen die twee teksverse het nie die sentrale boodskap nl. die dissipels se hereniging met Jesus beïnvloed nie.

Die kenmerk van die Johannese eskatologie is dat gelowiges nie vir die *parousia* hoef te wag alvorens hulle die teenwoordigheid van die Here kan beleef nie. Hierin speel Johannes se siening van die ewige lewe 'n deurslaggewende rol. Gelowiges kan nou reeds, in die huidige bedeling, in 'n innige verhouding met God leef. Trouens, die hele doel van Johannes se evangelie is om aan God se mense die versekering te gee dat Jesus Homself as God se Seun geopenbaar het sodat sy kinders, deur in Hom te glo, die ewige lewe kan hê. Die verrassingselement wat die toekoms moontlik kon inhou is op dié wyse met sekerheid vervang. Wie glo, kan lewe. Wie nie glo nie, is reeds geoordeel. Vir God se mense beteken die ewige lewe om in God se familie opgeneem te wees en in verhoudings met mede-familielede te staan wat uit wedersydse liefde gekenmerk word (14:21-22). 'Die dag' van Jesus se terugkeer word dus deur Johannes van die toekoms na die hede teruggeskuif en ingekleur as 'n dag van redding wat in die huidige bedeling op die gelowiges betrekking het. Die lewe wat gelowiges van Jesus ontvang is nie stagnant nie. Gelowiges is deurlopend besig om gebeure in hulle lewe te ervaar en te beleef. Op hierdie manier vou die toekoms stelselmatig vir hulle oop. Die onderskeie temas wat reeds in hierdie hoofstuk bespreek is, kan as gebeurtenisse op die weg van 'n gelowige se lewenspad gesien word. Dit is temas wat binne 'n dinamiese familieverhouding ontwikkel en dus die vele kante van die verskillende verhoudings in die familie uitbeeld.

Hoofstuk 17:1-26 is uitgewys as 'n hoofstuk wat waardevolle inligting oor die betekenis van die *lewe* bevat.

In 17:3 is 'n omskrywing van die ewige lewe aangetref wat die volgende aspekte uitgewys het:

- Die missie wat die Vader aan Jesus opgedra het beteken dat die ewige lewe vir sy mense beskikbaar gestel is.
- Die ewige lewe gaan met kennis van God en Jesus in vervulling.
- Kennis is uitgewys as nie bloot kognitiewe, teoretiese kennis nie, maar 'n algehele gemeenskap in ooreenstemming met die O.T. betekenis van die woord.

Jesus is die Een wat deur die Vader bevoeg gemaak is, om die lewe aan sy mense oor te dra. Sonder Jesus sou mense steeds gevange gebly het in 'n ou manier van lewe. Danksy Jesus het die begrip ζωη die betekenismoontlikheid van 'n alternatiewe bestaanswyse verkry. Die fokuspunt van die lewe sentreer dus om Jesus. Dit kom ook aan die lig in die sg. 'εγώ εἰμι uitsprake waarin Jesus Homself as die bron van die lewe openbaar (14:6).

In die evangelie as geheel is dit duidelik dat die lewe waarvan Johannes praat intrinsiek verskil van enige vorm van lewe wat die wêreld aan te bied het. Oral waar diegene wat aan God behoort anders optree as mense wat nie aan God behoort nie, dáár kan die effek van die lewe gesien word. Die lewe wat Jesus aanbied waarborg nie materiële voorspoed en sukses nie, maar behels o.a. 'n verantwoordelikheid van liefde teenoor medegelowiges. Dit behels die voorreg om in gemeenskap met God te kan lewe en met Hom te kan kommunikeer. Diegene wat die lewe het is funksioneel en wesenlik opgeneem in die patroon van die goddelike realiteit en moet in gehoorsaamheid aan Jesus gestalte gee aan hierdie nuwe realiteit. Anders gesê: Dit beteken om as familie van God te lewe. Hier sluit die tema van die lewe by die tema van die eenheid aan. Daar bestaan 'n onmiskenbare eenheid tussen die Vader, Seun en kinders t.o.v. die lewe wat hulle deel.

Deur soos Jesus te lewe maak God se mense die Seun en die Vader aan die wêreld bekend. Vir die identiteit van *die gemeente* is dit essensieel om voortdurend aan 'n alternatiewe lewenstyl as Jesus se eiendom in die wêreld uitgeken te word. Dit kan alleen gebeur as Jesus sigbaar gestalte in praktyk van hulle optrede vind. Dit geskied veral in sy gehoorsaamheid en onderwerping aan Jesus se wil.

Die aspek van gehoorsaamheid het reeds in hierdie opsommende hoofstuk ter sprake gekom, maar dit kan weer moontlik bondig soos volg saamgevat word.

- In 13:35 het Jesus sy ἰδίους die opdrag gegee om mekaar lief te hê. Met hulle onderlinge liefde ervaar hulle nie alleen die teenwoordigheid van Christus self nie, maar word Hy sigbaar gemaak aan die wêreld. Deur hulle liefde vir mekaar tree hulle anders as die wêreld op en lewer hulle 'n sigbare getuienis na buite. Só word hulle as Jesus se ἰδίους geïdentifiseer.
- In hulle gehoorsaamheid aan Jesus se opdragte lewer hulle ewe-eens bewys van hulle liefde vir Jesus. Die gevolg is dat Jesus en die Vader in hulle sigbaar word.
- Wanneer *die gemeente* Jesus se voorbeeld volg (13:15) bv. om mekaar te dien, lief te hê ens. word Jesus se soort lewe aan die wêreld vertoon. Indien die wêreld met geloof op die verkondiging van die boodskap reageer, kan aanvaar word, dat die wêreld terselfderyd ook vir Jesus aanvaar.
- Met hierdie optrede kontinueer *die gemeente* Jesus se bediening op aarde. Jesus bemiddel die Vader se liefde aan die wêreld. Deur die Parakleet bly Hy steeds in hulle midde teenwoordig. God se mense het derhalwe geen ander weg as om ook die Vader se liefde aan die wêreld te bemiddel nie. Sodoende word Jesus se lewe aan die wêreld vertoon.

Alhoewel die eskatologie grootliks deur Johannes as 'n reële werklikheid beskryf word, sou die diskussie oor 'n alternatiewe manier van lewe deur die geloof, niks baat indien dit steeds deur die grense van die dood beperk sou wees nie. Soos gesê, dra Johannes se eskatologie die karakter van ontwikkeling. Dit kan as 'n dinamiese, deurlopende en ontluikende proses bestempel word wat wel in hierdie bedeling beslag kry as 'n alternatiewe lewe van die 'bo' maar uiteindelik uitmond in die ewigheid. Met verloop van tyd ontvang die gelowiges sekere gawes o.a. ook 'n liggaamlike opwekking uit die dood. Dit dui nie noodwendig op 'n beter of 'n ander lewe nie, maar is slegs 'n verdere oopvouing van die huidige lewe. Hierdie lewe wat vir God se kinders deur die geloof toeganklik is, dien vir die *gemeente* as 'n bron van sekuriteit t.o.v. hulle ewige bestemming (17:11, 24, 26). Daar bestaan dus vir God se mense 'n toekoms wat verder strek as die grense van die aardse bedeling. Dit is 'n voortsetting van die lewe wat reeds in hierdie bedeling in aanvang neem. In 14:3-4 handel dit oor 'n saak wat kwalik vergeestelik kan word. Johannes se uitdrukking: 'Waar Ek heengaan' word as 'n plekaanduiding gebruik wat vir die gelowiges eers ná Jesus se aardse bediening d.w.s. ná sy dood en opstanding effektief beskikbaar word (13:33, 36).

3.4.10 Jesus se ἰδίους as 'n gemeenskap van eenheid

Die tema van *die gemeente* se eenheid sou moontlik in die lig van die familiebeeld as 'n samevattende tema beskou kon word. Aan die begin is opgemerk dat die onderskeie teologiese temas bymekaar pas en in samehang verstaan moet word. Dit is die boodskap wat in die tema van eenheid bereik word, sodat gesê kan word dat ook hierdie tema die identiteit van *die gemeente* oorhoofs koördineer.

Met Jesus se terugkeer na sy Vader, is die belofte aan die dissipels gegee dat hulle nie as weeskinders agtergelaat sal word nie (14:18). Omdat sy mense nie deel van hierdie wêreld is nie maar in die goddelike sfeer opgeneem is, sal hulle nie moeite ondervind om Jesus met sy terugkeer te herken nie. Die eenheid in die familie kan as rede daarvoor aangevoer word. 'n Baie intieme familie-eenheid sal op dié dag onthul word: Die Seun in die Vader, die kinders in die Seun en die Seun in die kinders (14:20). Hiermee is die eenheid in die familie bevestig. Hierdie familie tree as 'n eenheid op en staan onder die leiding en versorging van 'n liefdevolle Vader, wat in alle opsigte die behoeftes van die familie ondervang. So bv. onderrig en stuur die Vader sy oudste Seun na 'n vyandige wêreld om die Vader se liefde aan hulle te openbaar. Die Seun se soteriologiese optrede het 'n geestelike familie tot gevolg wat met geloofsbande aan Hom verbind is en gevolglik volgens die liefde geprogrammeer is om in sy voetspore te volg. Die eenheid in die familie kom juis tot openbaring in die liefde wat as die 'draaiboek' van die Vader, Seun en kinders se optrede bestempel kan word.

Die eksegeese het die belangrike rol wat die familie in die verstaan van die eenheidstema vervul uitgewys, sodat gesê moet word dat die eenheid van die gemeente eers in die lig van die *interpersoonlike familieverhoudings* verstaanbaar word. Die eenheidsverhouding tussen die Vader en Seun, dien as voorbeeld van die eenheid tussen die lede van die familie. Daarom moet die eenheid van die kerk as 'n geskenk van God bevestig word. Gelowiges kan in die geloof deel verkry aan hierdie eenheid tussen die Vader en Seun. Dit behels allereers 'n vertikale verhouding tussen God en sy familie. Voorlopig moet gesê word dat die eenheid van die familie nie as 'n gelykheid tussen die onderskeie lede verstaan moet word nie. Jesus het bv. sy rol as gestuurde van die Vader voortdurend beklemtoon en met die beelde van slaaf/heer, gestuurde/gesant (13:20), sy ondergeskikte rol teenoor die Vader o.a. beklemtoon. Hierdie ongelyke verhouding, wat ooreenstem

met die posisie van 'n seun in die eerste-eeuse Mediterreense familie, het soos reeds aangedui, aanleiding gegee tot die sg. 'lae Christologie' oftewel die siening dat Jesus onderdanig en nie een met die Vader is nie. Die gesantskapskonteks het 'n handige oplossing vir die probleem van die 'lae Christologie' gebied nl. dat Jesus se ondergeskikte posisie vertolk is as die optrede van 'n gehoorsame gestuurde met slegs een begeerte nl. die gehoorsame uitvoering van die sender se wil. Andersyds het die gesantskapskonteks ook 'n handige uitkoms gebied vir die sg. 'hoë Christologie' oftewel die siening dat Jesus volledig een met die Vader is (14:9-11). Hierin is Jesus se optrede vertolk as 'n gestuurde wat sy Sender só volledig verteenwoordig dat Hy as't ware self die Sender 'word'. Ook die onderskeid tussen die Seun en sy ἰδίους word bv. konstant gehandhaaf sodat daar ook tussen hulle nie sprake van gelyke status is nie.

Die tema van die eenheid is veral in hoofstuk 17:11, 21-23 ontgin. In elk van hierdie drie plekke is die eenheid tussen Jesus se mense vergelyk met *die eenheid tussen die Vader en die Seun*.

In 17:20-23 word die 'sendingsuksesse' van die gelowiges reeds geantisipeer. Diegene wat in die toekoms deur *die gemeente* se getuienis tot geloof sou kom word voorsien. Die sentrale gedagte val hier op die eenheid tussen die gelowiges wat op die model van 'n groter eenheid tussen die Vader en die Seun geskoei is. Drie verhoudings waarin die eenheid bepalend is, is ter sprake gebring:

- Eenheid tussen Vader en Seun
- Eenheid tussen Seun en kinders
- Eenheid tussen kinders onderling

Die eenheid tussen die Vader en die Seun wat as voorbeeld vir die eenheid tussen die kinders voorgehou is, is in 14:10 beskrywe as: Jesus in die Vader en die Vader in Jesus. 'Die Seun in die Vader' is as Jesus se gehoorsaamheid aan die Vader se wil vertolk, terwyl 'die Vader in die Seun' as God se teenwoordigheid in Jesus, verstaan is. Lg. kan moontlik as 'n ontologiese eenheid tussen die Vader en die Seun verstaan word (17:5), terwyl eg. die funksionele eenheid tussen die Seun en die Vader uitwys (17:4).

Die eenheid tussen Vader en Seun wat as rolmodel vir alle verhoudings in die familie dien, bevestig dat die kinders ten volle in al die realiteite van die familie deel. Dit beteken dat die dinamiek van die familieverhoudings op

die eenheid in die familie rus: Dit wat aan die familie behoort, behoort dus aan almal in die familie. Die volgende voorregte word deur die Vader, Seun en kinders gedeel:

- Eer (17:22)
- Beskerming deur die Vader (17:11)
- Vreugde van die Seun (17:13)
- Die haat van die wêreld (17:14)
- Om deur die Seun gestuur te word en ander tot geloof te lei (17:18, 20)
- Toegewy aan die waarheid (17:19)
- Om 'n voorbeeld vir die wêreld te wees (17:21, 23)
- Om die heerlikheid van die Seun te aanskou (17:24)

Die eenheid is op dié wyse uitgedruk i.t.v. die gedeelde verantwoordelikhede en voorregte in die familie.

Die eenheid van die familie kan slegs na behore funksioneer indien die kinders in Jesus bly (15:1-17). In 15:1-8 is die implikasies van die eenheid tussen Jesus en sy mense aan die hand van konkrete aksies uitgewys, terwyl die onderlinge eenheid tussen die kinders veral vanaf 15:9-17 uitgewys is. Om in Jesus te wees beteken dat kinders soos die Vader en die Seun optree. Hulle dade en houding stem dus ooreen. Dit het o.a. betrekking op die kinders se gehoorsaamheid van die Vader se gebooië/woorde waarin hulle liefde vir Hom bevestig is en die intimiteit van die familie uitgedruk is (14:23).

Met die familiebeeld as basis vir die eenheid van *die gemeente*, is tot die konklusie gekom dat hierdie eenheid primêr as 'n funksionele eenheid beskryf kan word. Dit vind neerslag binne die intieme familieverhoudings van liefde en gehoorsaamheid. Die solidêre verhouding tussen die Vader en die Seun dien as rolmodel vir die eenheid wat tussen Jesus en sy mense as 'n getuienis vir die wêreld aangebied word. Om as 'n getuienis teenoor die wêreld effektief te kan wees beteken dat die eenheid tussen Jesus en sy mense sigbaar neerslag moet vind in 'n leefwyse wat sprekend van hulle verbinding is. Dit is veral met hulle onderlinge eenheid dat gelowiges baie duidelik hulle geloofsverbinding met Jesus bevestig. Die eenheid tussen die gelowiges is m.a.w. sprekend van die alternatiewe, geestelike leefwêreld waarin hulle opgeneem is. Die doel van die onderlinge eenheid tussen gelowiges is om Jesus aan die wêreld te openbaar en tot geloof aanleiding te gee.

In die eenheid van die gemeente handel dit dus primêr oor verhoudings van geloof en liefde wat die hele aangeleentheid onder 'n Christologiese opskrif plaas. Dit strek egter verder en raak die praktiese funksionering van *die gemeente*. Om as 'n getuigenis vir die wêreld enigszins sigbaar te kan wees, behels dat gelowiges nie in afsondering en doelbewuste skeiding van mekaar kan opereer nie. Dit wil voorkom asof die tema van die eenheid in die gemeente sterker deur Johannes beklemtoon word as bv. 'n tema soos die verskeidenheid in die gemeente wat veral deur Paulus ontwikkel word (1Kor. 12:1-31).

Samevattende kenmerke van die gemeente in die lig van die familiebeeld

Die Johannese ekklesiologie rus volgens bg. teologiese besinning volledig op die fondament van Jesus Christus. Daarmee bedoel ek dat Johannes sy ekklesiologiese siening grondves op en ook verder ontwikkel, vanuit 'n persoonlike verhouding tussen Jesus en sy ἰδίους. Die verhouding tussen Jesus en sy ἰδίους kan dus as die primêre verhouding vir die *vestiging van die ekklesia* beskou word. Die oorsprong van die gemeente geskied danksy die optrede van Jesus wat in 13:1 deur die liefde vir sy ἰδίους gemotiveer is. Hierdie liefde is met die kruisgebeure verbind (geïmpliseer deur sy 'uur') en is verder in hoofstuk 13 met die wassing van die dissipels se voete tydens die Paasmaaltyd gedemonstreer. Die kruis van Jesus Christus is as die geboorte van God se familie uitgewys. Hiermee het Jesus aan die doel van sy inkarnasie beantwoord nl. om die Vader (die wêreld van die 'bo') in die 'onder' te openbaar en soteriologies vir Hom sy ἰδίους te vergader.

Uit hierdie primêre verhouding tussen Jesus en sy ἰδίους ontwikkel Johannes, hoofsaaklik m.b.v. die familiebeeld van 'n eerste-eeuse Mediterreense familie, verder 'n netwerk van sekondêre verhoudings waarmee hy sy ekklesiologiese voorstelling as God se familie verwoord.

God se familie kan as 'n *alternatiewe bestaanswyse* in hierdie wêreld beskryf word. Gewone mense het danksy Jesus se liefdevolle optrede die geleentheid om in God se familie 'gebore' te word. Dit moet as 'n geboorte van God ('bo') beskou word en behels die geloofsaanvaarding van Jesus as die ware verteenwoordiger van God.

Hiermee word gelowiges deel van God se familie met toegang tot al die voorregte bv. 'n vaderhuis, wat die familie bied. In hierdie familie tree God as 'n **Vader** op en kan Hy aan die kenmerke van 'n eerste-eeuse Mediterreense vader o.a. uitgeken word aan sy posisie as hoof van die gesin, sy versorging van die familie en voorsiening in hulle behoeftes. Vir die gelowiges is Jesus soos die **Seun** wat met sy gehoorsaamheid en aanvaarding van die Vader se gesag die verdere optrede vir die **kinders** in die familie uitstippel. Ten einde hieraan te kon voldoen, moes die Seun eers deur die Vader onderrig word. Die Seun kom gevolglik nie met sy eie woorde na die kinders toe nie, maar spreek soos sy Vader dit aan Hom gegee het. Die Seun was m.a.w. 'n volmaakte 'agent' om die Vader se saak te behartig. Sy sending kan met twee kenmerke beskryf word: Openbarend (van die Vader) en soteriologies (van die wêreld).

Die voorbeeld wat die Seun aan die res van die familie voorhou, kan met liefde beskryf word. Dit kan as een van die vernaamste houdings in die familie uitgesonder word. Dit bepaal al die verhoudings in die familie (tussen die Vader en die Seun, Seun en Vader, Seun en kinders, kinders en die Seun asook die kinders onderling). Die liefde vind prakties gestalte in die gehoorsame uitlewing van die Vader en die Seun se opdragte waardeur hulle geëer word en die vrug van die liefde in die lewens van die kinders geproduseer word. Hiermee toon die kinders dat hulle die Seun ken en gehoorsaam is aan sy opdragte. Die kontinuering van die Seun se liefde vorm o.a. deel van hierdie opdragte. Daarmee openbaar die kinders dat hulle aan die Seun verbind is en met dieselfde liefde as die Vader en die Seun teenoor 'n vyandige wêreld reageer. Die onderlinge liefde tussen die kinders dien vir die wêreld as 'n voorbeeld van hierdie alternatiewe leefwyse. Ook vreugde en vrede, wat as erfdeel van die Seun aan die kinders bemaak is, vorm deel van hierdie alternatiewe lewenswyse van God se familie.

Die kinders deel in alles wat die Seun vir die familie beskikbaar stel en het vrye toegang om die Seun en Vader met vrymoedigheid te nader en vrylik met hulle te kommunikeer. Dit is duidelik dat die familie van God 'n eenheid vorm. Soos die Vader en die Seun, is ook die kinders een in woord, houding en optrede. Hierdie eenheid kommunikeer ewe-eens 'n alternatiewe leefwyse aan die wêreld.

Die Parakleet word as Helper aan die familie beloof nadat die Seun se sending voltooi is en Hy na die Vader teruggekeer het. Daarmee word die familie van die voortgesette teenwoordigheid en leiding van 'bo' verseker.

Met die familiebeeld van die eerste-eeuse Mediterreense leefwêreld as agtergrond waarmee Johannes sy ekklesiologie grootliks ontwikkel, kan twee laaste opmerkings gemaak word:

- Dit is belangrik om raak te sien hoe kardinaal belangrik verhoudings vir die gemeente is.

Dit gee eerstens uitdrukking aan die vertikale verhouding tussen die 'bo' en die 'onder' en lê sodoende die grondslag vir die **ontstaan** van die gemeente - m.a.w. dit gee uitdrukking aan die verhouding:

God > kosmos > Jesus > ἰδίους.

- Dit voorsien tweedens ook die grondslag vir die horisontale verhoudings in die ekklesia self m.a.w vir die **funksionering** van die verhouding:

ἰδίους < > ἰδίους.

- Daarom kan gesê word dat die Johannese ekklesiologie verhoudingsbepaald is.
- Met die verhouding tussen Jesus en sy ἰδίους aangetoon as die sluitsteen wat die Johannese ekklesiologie saamtrek, kan gesê word dat Johannes sy soteriologie, etiek, eskatologie en pneumatologie, Christologies fundeer. Dit is die noodwendige implikasie van die onderskeie teologiese temas wat almal in 'n sekere sin bymekaar inslot om een geheelbeeld van die ekklesiologie te voorsien.